انتشارات عباسی

خوشنویسی نوین

خوشنویسی نوین

آموزش خوش نویسی

خط نستعلیق تحریری

ابراهیم قدردان

ابراهیم قدردان

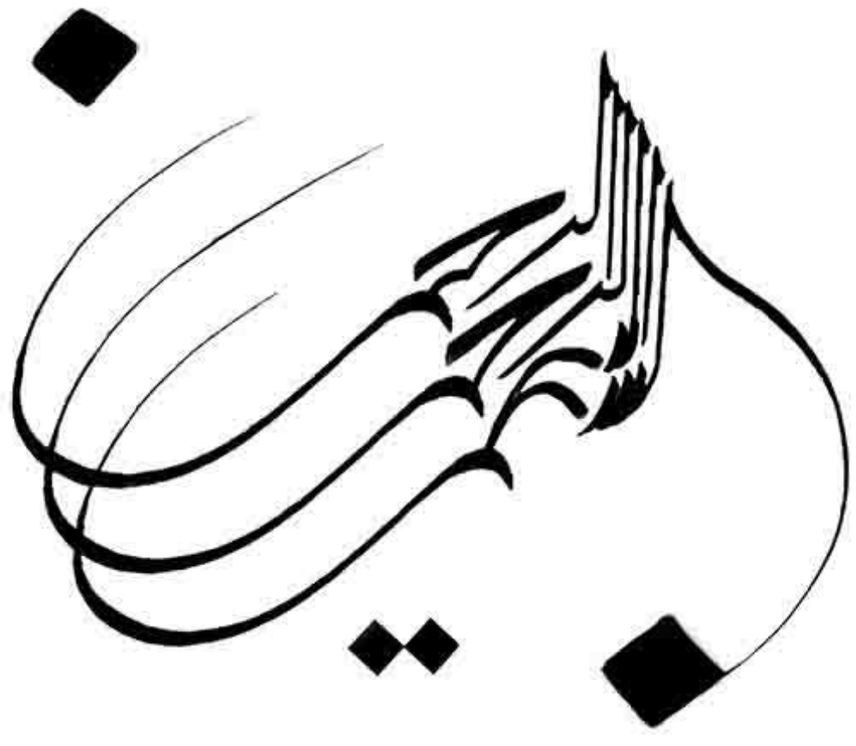

لولی حوسلولسی

ابراهیم قدردان

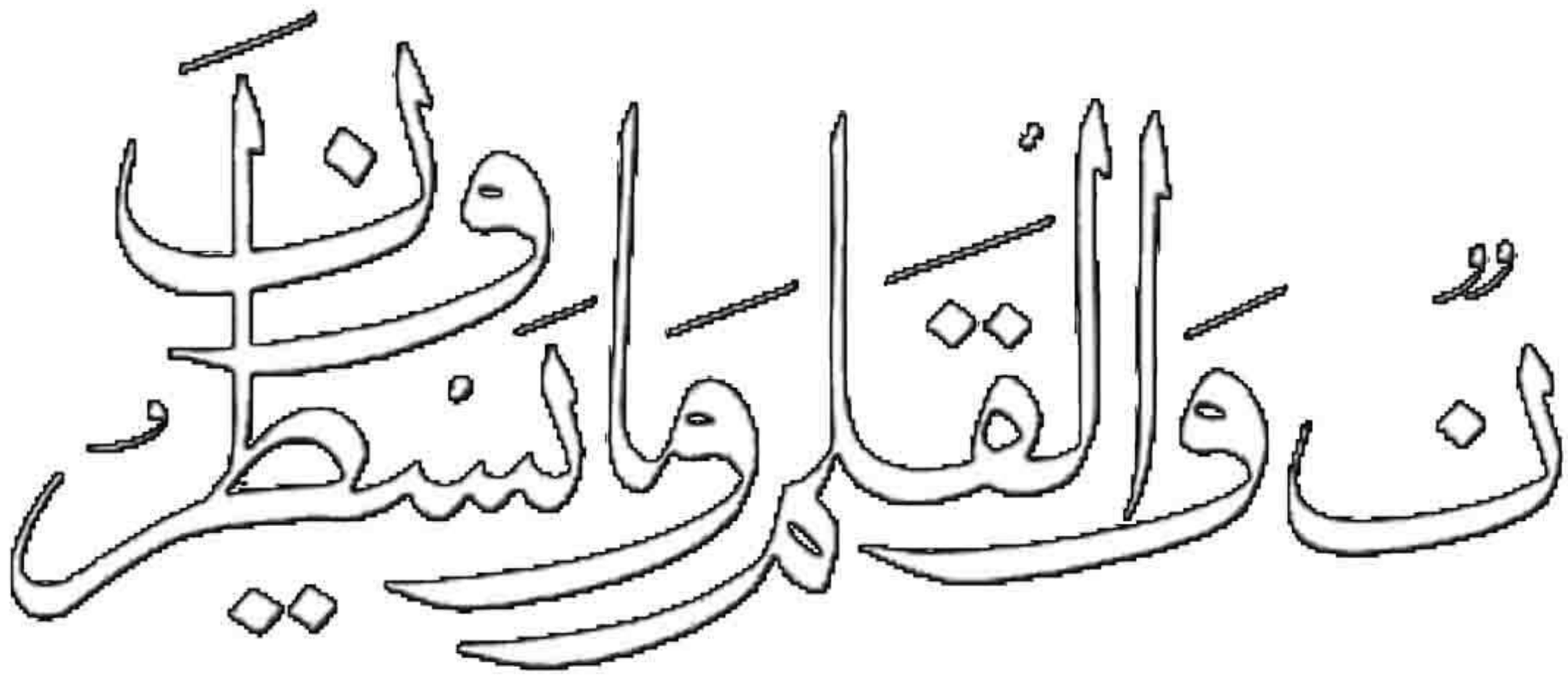

سوگند با قلم و آنچه می نویسد

آموزش خوش نویسی خط نستعلیق تحریری

قدردان ، ابراهیم ، ۱۳۵۳-
خوشنویسی نوین / ابراهیم قدردان .
کرج : ابراهیم قدردان ، ۱۳۸۸
۶۴ ص. : مصور.
ISBN : 978-964-04-4232-6 ۳۰۰۰۰ ریال
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا .
عنوان روی جلد : خوشنویسی نوین : آموزش خوش نویسی خط نستعلیق تحریری .
خوشنویسی نوین : آموزش خوشنویسی خط نستعلیق تحریری .
خوشنویسی--راهنمای آموزشی
خط نستعلیق--راهنمای آموزشی
PIR۲۷۲۱/ق۴خ۹ ۱۳۸۸
فا۷۴۵/۶۹۱

شماره کتابشناسی ملی ۱۸۶۰۸۵۹

انتشارات عباسی

خوشنویسی نوین
ابراهیم قدردان
حروفچینی وصفحه آرایی : امورکامپیوتری ناریا
چاپ اول : ۱۳۸۸
چاپ‌دوم : ۱۳۹۳
چاپ وصحافی :
ناشر : عباسی
شمارگان : ۲۰۰۰ نسخه
شابک : ۶-۴۲۳۲-۰۴-۹۶۴-۹۷۸
حق چاپ برای مولف محفوظ است.
مرکز پخش :۰۲۱۴۶۸۷۹۴۹۲
tooooz@gmail.com
قیمت : ۳۰۰۰۰ ریال

فهرست :

مقدمه.....۶

خط درگذرزمان.....۷

الفبای خطوط.....۸

نمونه ی خطوط.....۸

اتصالات خط تحریری.....۱۳

قواعدخوشنویسی.....۱۴

قواعد **الف** ۱۶

قواعد **ب** ۱۸

شعرامیدواری ۲۳

قواعد **ح** ۲۴

شعرعنایت ۲۶

قواعد **دال ، ر** ۲۷

قواعد **سین** ۲۹

شعرمژدگانی ۳۲

قواعد **صاد** ۳۳

شعراشک یتیم ۳۴

قواعد **طا** ۳۵

قواعد **عین** ۳۷

شعرنـی ۳۹

قواعد **ف ، ق** ۴۰

قواعد **کاف** ۴۲

شعرملکا ۴۵

قواعد **لام** ۴۶

شعرخیـام ۴۸

قواعد **میم** ۴۹

شعرخانه ی دوست ۵۱

قواعد **نون** ۵۲

قواعد **واو ، ی** ۵۳

شعرترانه ی زندگی.....۵۵

قواعد **ه** ۵۶

شعرشب هجران ۵۸

قواعدسطرنویسی.....۵۹

سخن بزرگان.....۶۱

منابع ومأخذ ۶۳

مقدمه

به نام خـداوندجان وخـــرد　　کزیـن برتراندیـشه برنگـذرد
خداونـدنـام وخـداوند جای　　خداونـد روزی ده رهنـــمای
خداوندکیوان وگردان سپهر　　فروزنده ی ماه وناهیـدومـهر
زنام ونشان وگمان برتراست　　نگارنده ی برشده گوهراست

خداوندکلمه بود ؛ خواست آشکارشودپس به بانگ جمیل درآفرینش طنین اندازشدوبه خط زیبابرلوح دل آدمیان نقش بست.

خوشنویسی گوهرگران بهایی است که برای صاحبش ثروت وبرای بیننده لذت است.خط خوش ازنشانه های سلامت قریحه است وتعلق خاطربه خوشنویسی نشانگرکمال گرایی روح ؛ درلاهوت زیبایی است.هرچه تعمق دیده درزیبایی هابیشترباشدتاثیرآن دردل عمیق ترودرنتیجه ظهورکمالات رفتاری مشهودترخواهدبود.

کمتراندیشمندی رامی توان یافت که درفضایل خط خوش سخنی نگفته باشدویاخودصاحب کمالاتی دراین وادی نباشد.

درمناقب خوشنویسی همین بس که پیامبراعظم بردولت آن صحه گذاشته ؛ وزیبانویسان بسم ا...را ازرستگاران آخرت خوانده وامیرمومنان آنرا ازدرهای روزی پاک دانسته اند.

خط خوش صاحب ذوق رامسحورخودمی کندآنچنان که دل کندن ازجذبه های آن مشکل است.خوشنویسی باعث نشاط خاطروآرامش درون است.

پیشینیان صدق گفتاروسلامت پنداروسعادت رفتاررا برگرفته ازصفای دل دانسته اندودرشان ومنزلت خط خوش آورده اندکه:

داند آن کس که آشنای دل دلست
که صفای خط ازصفای دلست

خط درگذرزمان

خط مهمترین ابزارارتباطی بین انسانهاست.این وسیله شگفت انگیزپلی بین گذشته،حال وآینده ساخته است تاافکاروعقاید،اداب ورسوم ودست یافته های بشری دست خوش تطورتاریخ نشود.

خط بابهره گیری ازعلائم ونشانه هاامانت دارصادقی برای نویسندگانش بوده.این آثارگاهی برروی سنگ وزمانی برپوست،چوب وکاغذبه رشته تحریردرآمده است.

سیرتکامل آن هم ازجذاب ترین قسمتهای تاریخ به شمارمی رود.ازبیست هزارسال پیش که اولین علائم نوشتاری به وجودآمدتاشش هزارسال قبل که این علائم قانون مندشدندخط؛ تاریخ پرفرازونشیبی راپشت سرگذاشته است.

سه هزارسال قبل ازمیلادمصری هاخط هیروگلیف رابه وجودآوردندکه اولین خط تصویری بشربه شمارمی رود.هزاروپانصدسال قبل ازمیلادفینیقی هااولین خط الفبایی راپدیدآوردندکه درسیرتکاملش درزمان هخامنشیان منجربه پدیدآمدن خط میخی شد.خط آرامی درحکومت اشکانیان ازخط میخی منشعب شدودرزمان ساسانیان باحمله اعراب ازبین رفت.

خط عربی ازخط نبطی درقرن چهارم قبل ازمیلاد به وجودآمد.کوفی متداولترین نمونه خط درصدراسلام بود که باهمت خوشنویسان ایرانی درقرن چهارم متحول شدواز آن اقلام هفتگانه خط پدیدآمد.این امر سرآغاز تحولی بنیادی دررسم الخط به شمارمی رود.

درسده های بعدهنرمندان خوشنویس نمونه های زیبایی ازخط رابه وجودآوردند.

اوج خوشنویسی ایرانی پدیدآمدن نستعلیق درقرن هشتم است که با گذشت صد ها سال هنوزگردکهنگی برچهره ی آن ننشسته وروز به روزبرصلابت واستواری آن افزوده می شود

انواع خط

کوفی	محقق و ریحان	ثلث	توقیع	اجازه	رقاع
ا ل ل ا	ا ا ا	ا ا	ا ا	ا ا	ا ا ا ا
ب ب ب	ب ب ب	ب ب	ب ب	ب ب	ب ب
ح ح	ح ح ح	ح ح	ح ح	ح ح	ح ح
د د	د د	د د	د د	د د	د د
ر و ر	ر ر	ر ر	ر ر	ر ر	ر ر
س س	س س س	س س	س س	س س	س س
ص ص	ص ص ص	ص ص	ص ص	ص ص	ص ص
ط ط	ط ط ط	ط ط	ط ط	ط ط	ط ط
ع ع	ع ع ع	ع ع	ع ع	ع ع	ع ع
ف ف	ف ف ف	ف ف	ف ف	ف ف	ف ف
ق ق	ق ق ق	ق ق	ق ق	ق ق	ق ق
ک ک	ک ک ک	ک ک	ک ک	ک ک	ک ک
ل ل	ل ل ل	ل ل	ل ل	ل ل	ل ل
م م	م م م	م م	م م	م م	م م
ن ن	ن ن ن	ن ن	ن ن	ن ن	ن ن
و و	و و	و و	و و	و و	و و
ه ه	ه ه ه	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه
لا لا ی	لا ی ی	لا ی ی	لا ی ی	لا ی ی	لا ی ی

انواع خط

نسخ	نعلیق	دیوانی	رقعه	نستعلیق	شکسته
ا	ا ا	ا ا	ا	ا	ا ا ا
ب	ب	ب	ب ب	ب ب	ب ب
ج	ج ج ج	ج	ج ج	ج	ج
د	د	د	د	د	د
ر	ر ر	ر	ر	ر ر	ر ر
س س	س س س	س س س	س س	س س	س س س
ص ص	ص	ص	ص	ص	ص ص
ط	ط	ط	ط	ط	ط
ع	ع ع ع	ع	ع	ع	ع
ف ف	ف ف	ف	ف	ف ف	ف ف
ق ق	ق ق	ق	ق	ق	ق ق
ک ک	ک ک	ک	ک ک	ک ک	ک ک ک
ل	ل ل	ل	ل	ل	ل
م م	م م	م	م	م	م م
ن ن	ن ن	ن	ن	ن	ن ن ن
و	و	و	و	و	و
ه ه	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه
لا لا ی ی	لا ی ی	ی لا	لا ی	ی لا	ی ی لا لا

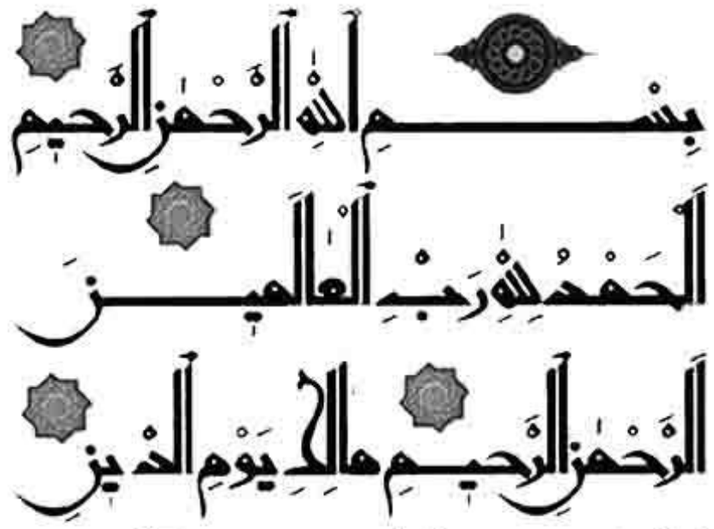

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ
اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

کوفی

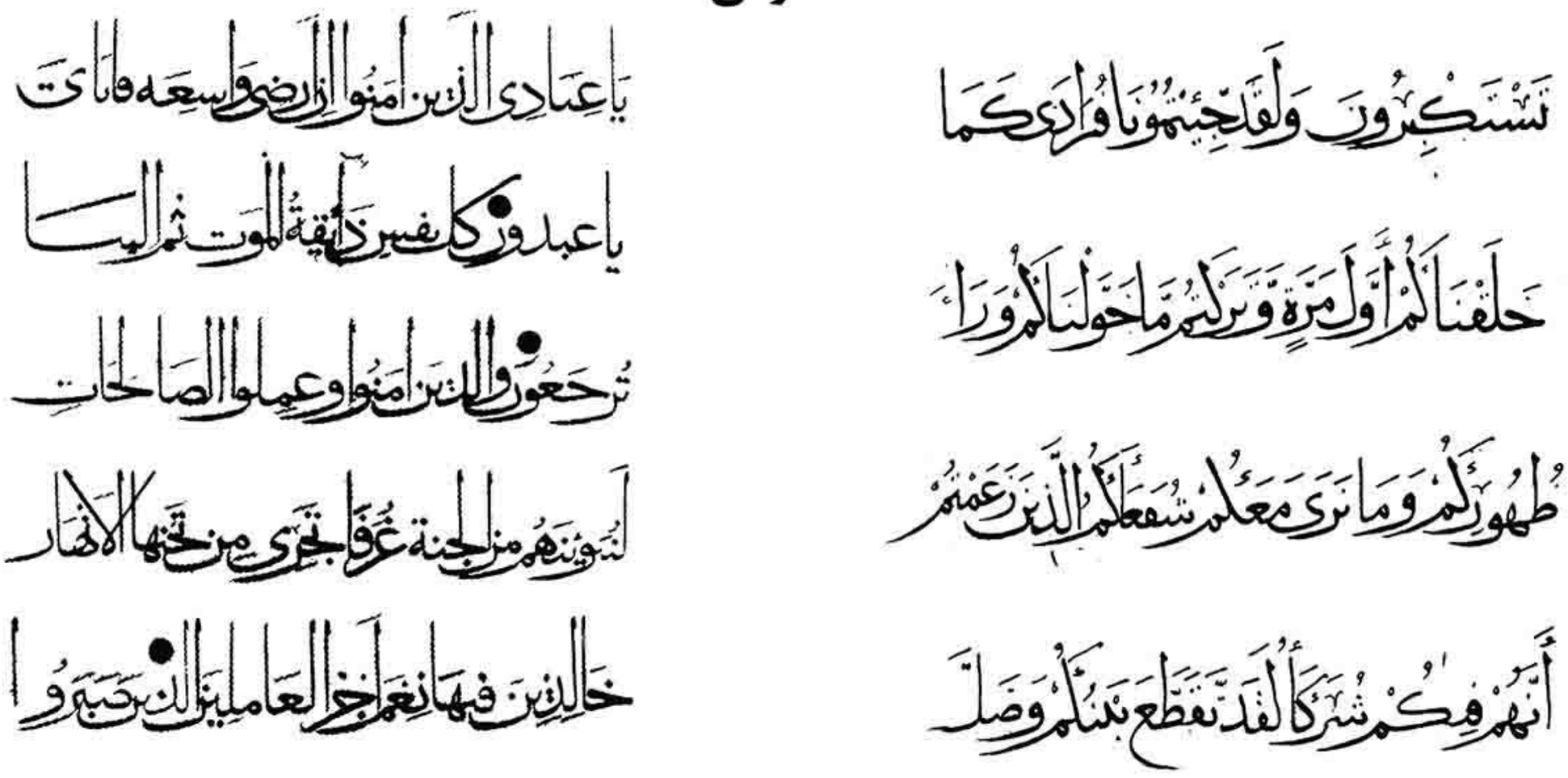

تَسْتَكْبِرُونَ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا
خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ
ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ
أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ

محقق

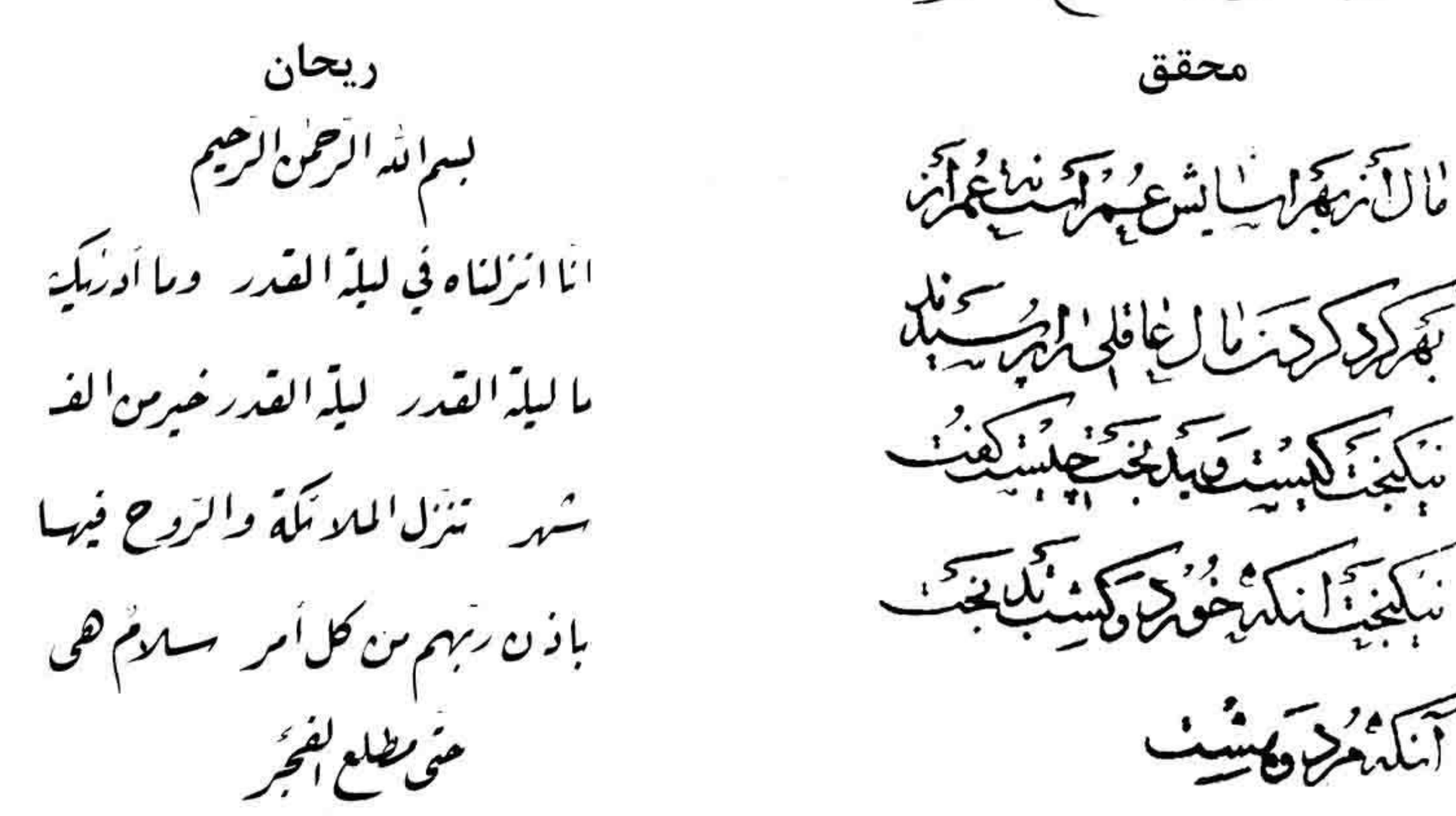

مال از بهر آسایش عمر است نه عمر از
بهر گرد کردن مال عاقلی را پرسیدند
نیکبخت کیست و بدبخت چیست گفت
نیکبخت آنکه خورد و کشت بدبخت
آنکه مرد و هشت

رقاع

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ
يَا عَبْدُونَ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا
تُرْجَعُونَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ الَّذِينَ صَبَرُوا

ریحان

بسم الله الرحمن الرحيم
انا انزلناه في ليلة القدر وما ادريك
ما ليلة القدر ليلة القدر خير من الف
شهر تنزل الملائكة والروح فيها
باذن ربهم من كل أمر سلام هي
حتى مطلع الفجر

رقعه

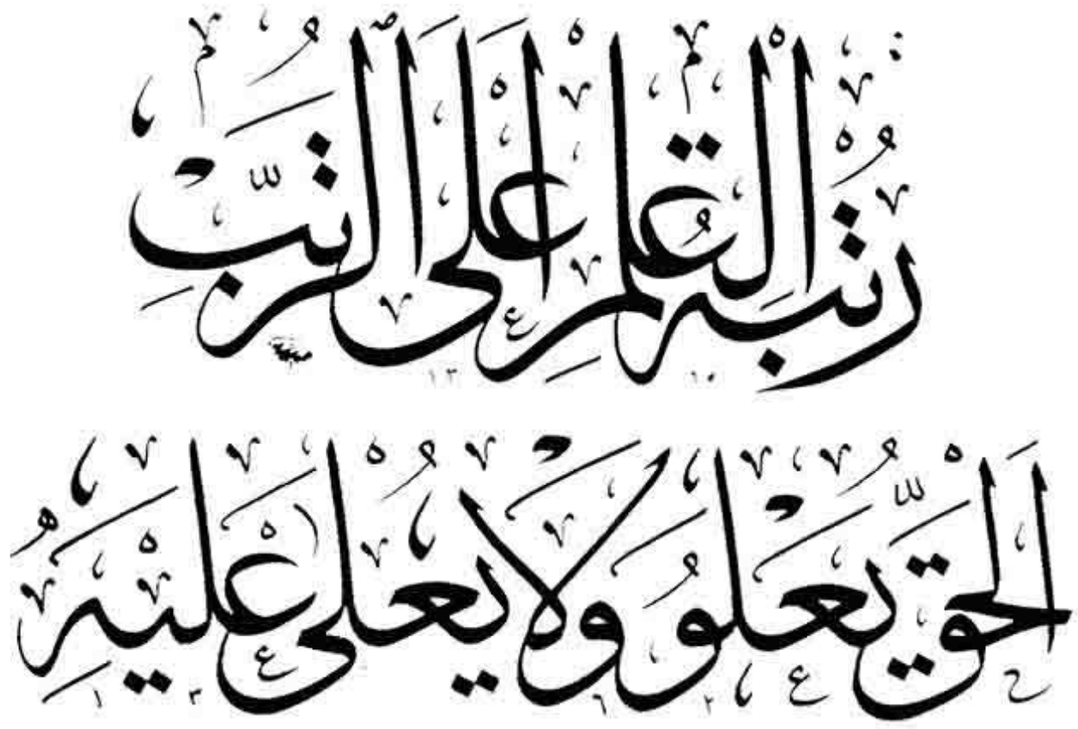

رتبة العلم اعلى الرتب

الحق يعلو ولا يعلى عليه

ثلث

وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ
فَاُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ
اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

نسخ

تعلیق

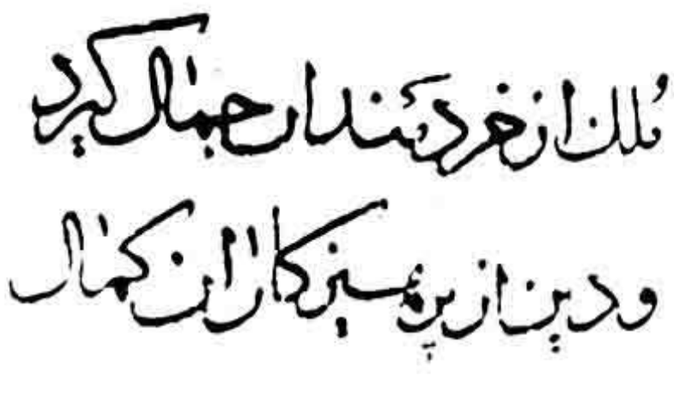

ملک از خردمندان جمال گیرد
و دین از پرهیزکاران کمال
یابد پادشاهان بنصیحت خرد
سندان محتاج ترند که خرد
سندان بقرب پادشاهان

توقیع

اعمل لدنیاک کانک تعیش ابدا
واعمل لآخرتک کانک تموت غدا

دیوانی

خداوند این کشور را از دشمن، از خشکسالی، از دروغ محفوظ دارد

دعای داریوش کبیر در تخت جمشید

میخی

نستعلیق

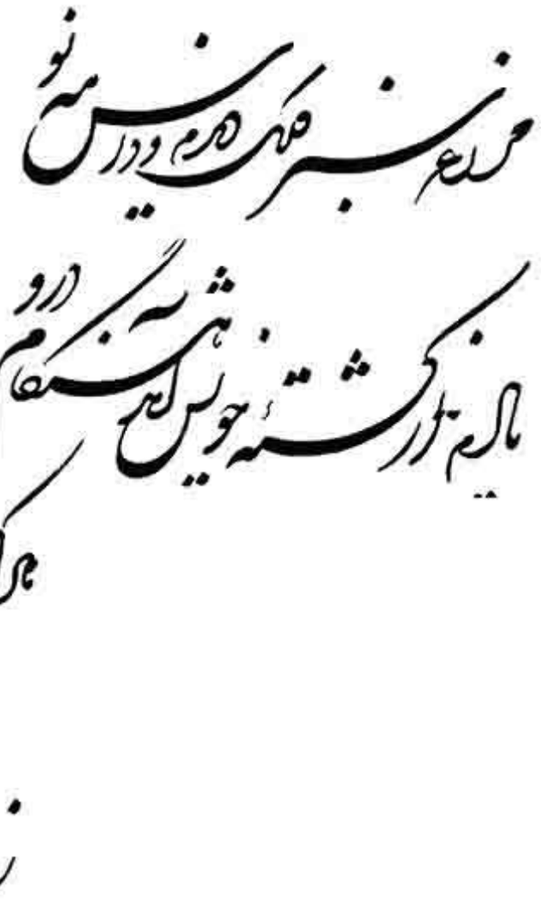

شکسته

تا سحر ای شمع بر بالین من
امشب از بهر خدا بیدار باش
سایهٔ غم ناگهان بر دل نشست
رحم کن امشب مرا غمخوار باش
آه! ای یاران بفریادم رسید
ورنه مرگ امشب بفریادم رسد.

تحریری

معلا

اتصالات خط نستعلیق تحریری

حروف خرد: ا ، د ، ر ، ط ، و

حروف کشیده: ب ، ف ، ک

حروف مدور: س ، ص ، ق ، ن ، ل ، ی ، ح ، ع ، م

با ، حا ، سا ، صا ، طا ، عا ، فا ، کا ، لا ، ما ، نا ، ها

با ، بت ، بج ، بد ، بر ، بس ، بص ، بط ، بع ، بف ، بق ، بک ، بل ، بم ، بن ، بو ، به ، بی

حا ، حب ، حج ، حد ، حر ، حس ، حص ، حط ، حع ، حف ، حق ، حک ، حل ، حم ، حن ، حو ، حه ، حی

بد ، حد ، سد ، صد ، طد ، عد ، فد ، کد ، لد ، مد ، ند ، هد

سا ، سب ، سج ، سد ، سر ، س ، سص ، سط ، سع ، سف ، سق ، سک ، سل ، سم ، سن ، سو ، سه ، سی

صا ، صب ، صح ، صد ، صر ، صس ، صص ، صط ، صع ، صف ، صق ، صک ، صل ، صم ، صن ، صو ، صه ، صی

طا ، طب ، طج ، طد ، طر ، طس ، طص ، طط ، طع ، طف ، طق ، طک ، طل ، طم ، طن ، طو ، طه ، طی

عا ، عب ، عج ، عد ، عر ، عس ، عص ، عط ، عع ، عف ، عق ، عک ، عل ، عم ، عن ، عو ، عه ، عی

فا ، فب ، فج ، فد ، فر ، فس ، فص ، فط ، فع ، ففف ، فق ، فک ، فل ، فم ، فن ، فو ، فه ، فی

کا ، کب ، کج ، کد ، کر ، کس ، کص ، کط ، کع ، کف ، کق ، کک ، کل ، کم ، کن ، کو ، که ، کی

لا ، لب ، لج ، لد ، لر ، لس ، لص ، لط ، لع ، لف ، لق ، لک ، لل ، لم ، لن ، لو ، له ، لی

ما ، مب ، مج ، مد ، مر ، مس ، مص ، مط ، مع ، مف ، مق ، مک ، مل ، مم ، من ، مو ، مه ، می

نا ، نب ، نج ، ند ، نر ، نس ، نص ، نط ، نع ، نف ، نق ، نک ، نل ، نم ، نن ، نو ، نه ، نی

ها ، هب ، هج ، هد ، هر ، هس ، هص ، هط ، هع ، هف ، هق ، هک ، هل ، هم ، هن ، هو ، هه ، هی

ها ، هب ، هج ، هد ، هر ، هس ، هص ، هط ، هع ، هف ، هق ، هک ، هل ، هم ، هن ، هه ، هی

قواعدخوشنویسی:

- درنوشتن هر کلمه خط زمینه درنظرگرفته شود.
- اندازه وشکل حروف درست نوشته شود.
- اتصال صحیح بین حروف درکلمات رعایت شود.
- همیشه آخرین حرف اتصال هرکلمه موقعیت آن رانسبت به خط زمینه تعیین می کند.
- استفاده مناسب ازکشیده ها زیبایی خط را بیشتر می کند .

قواعدحروف:

هرحرف متناسب باموقعیتی که درکلمه داردمیتوانددرابتدا وسط یا انتهای آن نوشته شود

بعضی از حروف مانند **الف ، د ، ر، و** تنها به انتهای کلمات می چسبند .

برخی از حروف دارای اشکال متفاوتی در نوشتن هستندکه استفاده ی به جا از آنها باعث زیباتر شدن خط می شود.

ر- تنها حرفی ست که موقعیت آن نسبت به خط زمینه به اتصال آن به حروف دیگر بستگی دارد.

قواعد نوشتار تحریری:

- تا رسیدن به انتهای اتصال نوشت افزار را برنداریم .
- الف و سرکش درمرحله ی دوم نوشته شود.
- نقطه در پایان هر کلمه یا اتصال گذاشته شود.
-کلمات به صورت جدا و بدون در هم رفتگی ،پشت سرهم نوشته شود.
- فاصله سطرها مناسب انتخاب شود.

لوازم خوشنویسی درخط تحریری:

- کاغذساده ی خط دار.کاغذهای روغنی برای خوشنویسی مناسب نیستند.
- خودکاریانوشت افزارمناسب. درابتدا بهتراست ازروان نویس وخودنویس استفاده نشود.
-زیردستی مناسب (تاحدممکن سفت نباشد)
- رعایت کردن فاصله مناسب ازکاغذ حداقل۴۰سانتیمتر
- درست گرفتن خودکاربه صورتی که ازبندسوم انگشت اشاره نگذرد.

الفبای فارسی دارای ۳۲حرف است که باحذف حروف تکراری۱۸حرف باقی می ماند.

ا ب ج د ر س ص ط ع ف ق ک ل م ن و ه ی

این حروف رامی توان به سه دسته خرد،کشیده و مدور تقسیم کرد.

حروف خرد: انتهایشان روی خط زمینه قرارمی گیرد.

ا د ر ط و ه

حروف کشیده: روی خط زمینه کشیده می شود.

ب ف ک

حروف مدور: بخشی ازآنها روی خط زمینه وقسمتی، به صورت نیم دایره زیر خط قرار می گیرد.

ح س ص ع ق ل ن ی

میم تنها حرفی است که درهیچ گروهی قرارنمی گیرد.

م

اصلی ترین عامل بدخطی : رعایت نکردن خط زمینه، یک شکل ننوشتن حروف وعدم توجه به اتصالات درنگارش کلمات است.

هر چه دقت درنحوه نوشتن کلمات بیشترباشدخط دلنشین ترخواهدبود.

دقت وتمرین صحیح کلیداصلی خوش نویسی است.اگرچه نوع نوشتن؛ سلیقه ای وشخصی است امارعایت قواعدساده زیبانویسی تشخُص خاصی به آن می دهد.

ارتفاع **الف** به اندازه ی **سه** نقطه است.

درنوشتن **الف** راست بودن آن اهمیت زیادی دارد.

الف درقسمت بالاکمی به راست ودرقسمت پایین کمی به چپ متمایل است.

کلاه الف بادومنحنی معکوس نوشته می شودکه قسمت اول بزرگترازقسمت دوم است.
الف باتوجه به مکان قرارگرفتنش درکلمه می تواندکوچکترنوشته شود.

اخبار اسلام انبیا

شکل **الف** درابتدا :

دروسط : **الف** دروسط اتصال ندارد.

درانتها :

بابا هادی لاله

اتصالات: باحاساصاطاعافاکالاماناها

تمرین:

ادب، اراده، ابر، ایران، انار، باران، دانا، اوا، ارام، اریا، بهار، ارزو،
لاله ولادن، بادبادک، آزادی، اردلان، آدم، آرش، اورنگ، آروین
آرمان، آتش، آفرین، آهو، پارس، رها، ایلام، اسفند، آباد،
آذر

زارباب ادب دریاب آداب

هرکه دراین سرادرآمدنانش دهیدونامش مپرسید

که هرآنکه نزدخدابه جان ارزد

البته به خوان مابه نان ارزد

شیخ ابوالحسن خرقانی

ب

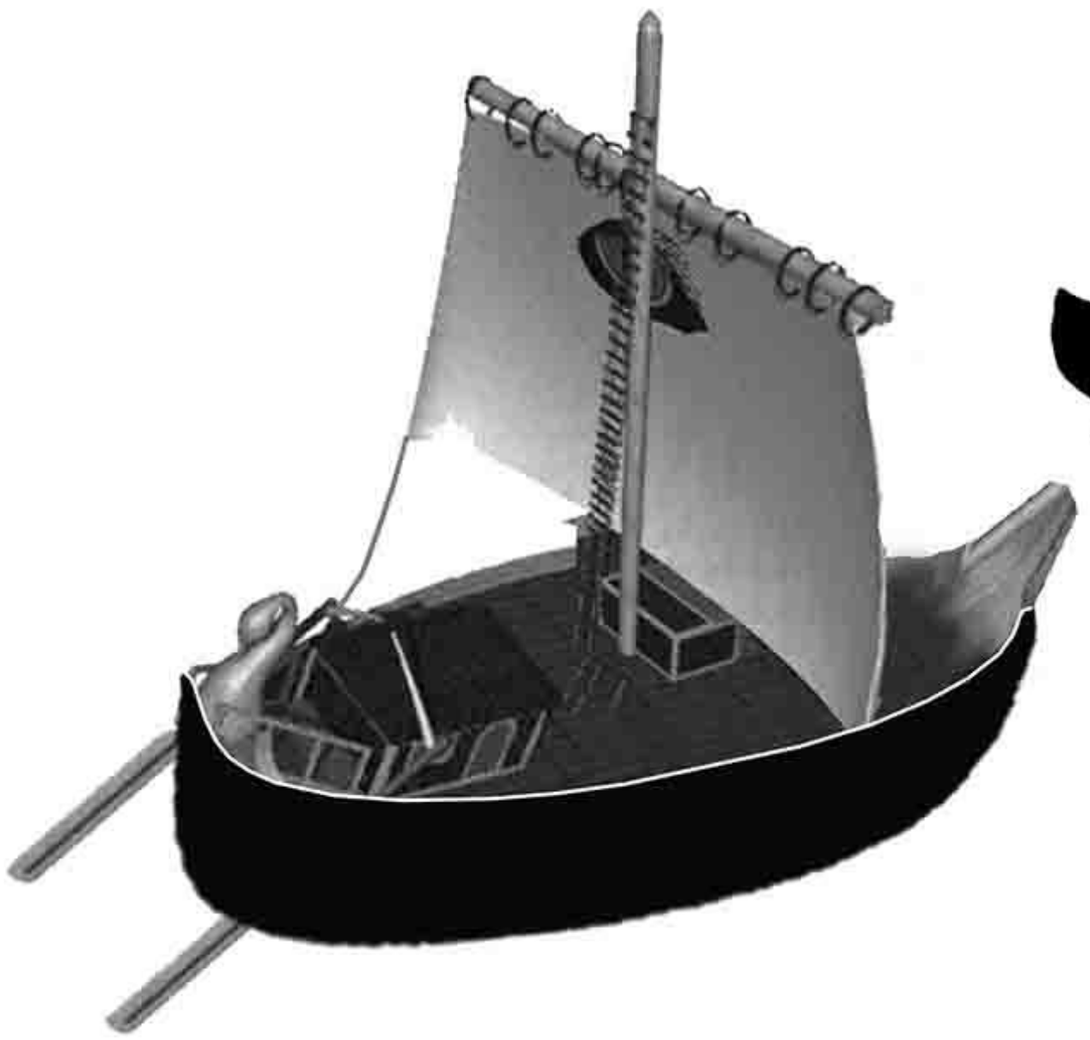

حرف **ب** متنوع ترین شکل نگارش الفباست. **ب** همچنین مهم ترین حرف اتصال محسوب می شود.نحوه ی اتصال حروف دندانه دارتابع قواعد حرف **ب** است.

حرف **پ** ، **ت** و **ث** درفرم نوشتن و **ن** ، **ی** درشکل دندانه مانند **ب** هستند.

ب درنستعلیق تحریری در سه اندازه ی کوچک ، متوسط وبزرگ نوشته می شود.اگرچه درخط تحریری دقت در اندازه ی حروف ازحساسیت کمتری برخورداراست اماهمواره سعی می شود شکل واندازه آنها متناسب ومنطبق بانستعلیق نوشته شود.

ب کوچک : به اندازه سه تاپنج دایره گردکوچک روی خط زمینه کشیده می شود.ابتدای آن نزدیک خط زمینه وانتهایش مستقیم به بالا می رود.

ب متوسط : بین هفت تا نه دایره کوچک نوشته می شود.ابتدای آن کمی بالاترازخط زمینه وانتهایش روی خط زمینه قرارمی گیرد.

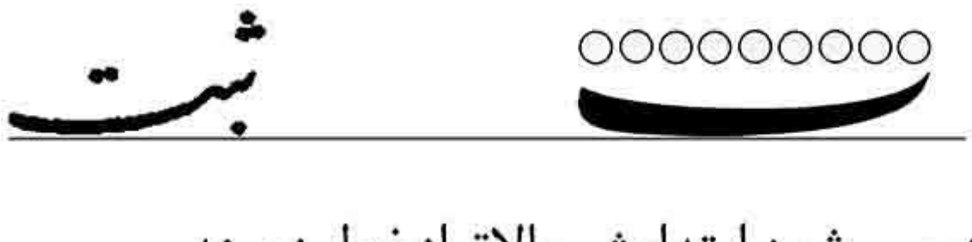

ب بزرگ به اندازه نه تایازده دایره کوچک نوشته می شود.ابتدایش بالاترازخط زمینه وانتهایش مانند **ب** متوسط است.

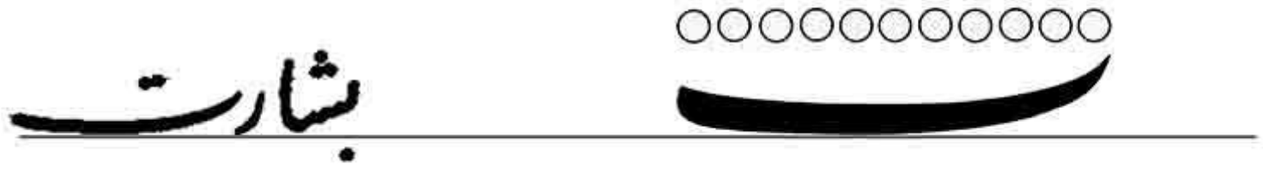

حروف **ف** و**ک** هم درشکل واندازه ی کشیده هایشان مانند **ب** نوشته می شوند.

ب متناسب بامکان قرارگرفتنش دارای شکل های مختلفی درابتدا ، وسط وانتهای کلمات واتصالات است.

درنستعلیق تحریری حرف **ب** دراول اتصال به ده شکل نوشته می شود.

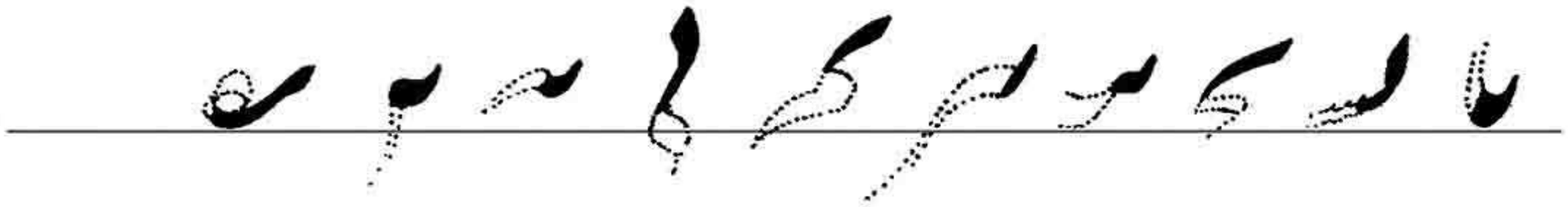

به **الف ، ل ، ک ، د** واتصالاتی که حالت بالارونده دارندمتصل می شود.

باران ، بلبل ، تکرار ، بد

بعدازآن حدوف **ب ، س ، ص ، ط ، ع ، ف ، ق ، ک ، ی** نوشته می شود.

بسیار ،نشانت ،بصیر ،تعداد ،یوسف ،تکادر ،تفریح ،بط

به اشکال ح متصل می شود.

نجار، بچه، بحر، یخ

به دندانه می چسبد.

پند، بیدار، تبار، نیما، ثبت

به دندانه ای که قبل ازشکل **ر** قراربگیردمتصل می شود.

بر، پر، تر، نز، تز،

به حرف **م** و **ه** می چسبد.

تمرین، بهـــار، ثمر، تهران

تنها به **ی** متصل می شود.

بی ، نی زار، پی در پی،

به دندانه هایی که بعد ازآنهاحروف **ح ، م ، ه** قرار بگیردمی چسبد.

پنجره، نیم، بنـــه

شبیه نوع اول است وتنها به **ن** متصل می شود.

بن ، تن

به حروف **ع** ، **ف** و **ق** می چسبد.

ب وسط:

ب دروسط کلمه دارای پنج شکل است.

برای جداکردن دندانه های متوالی بکارمی رود.

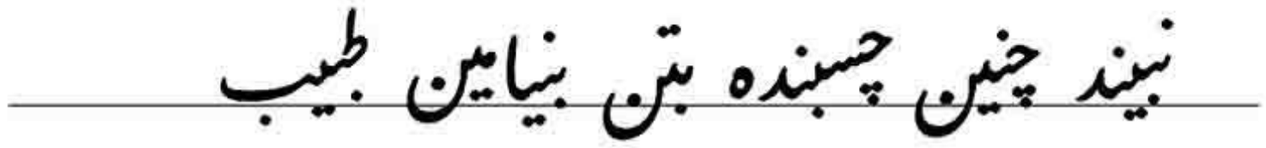

به عنوان دندانه ی بین دوحرف و برای اتصال به کشیدها وقبل از **ب** آخر نوشته می رود.

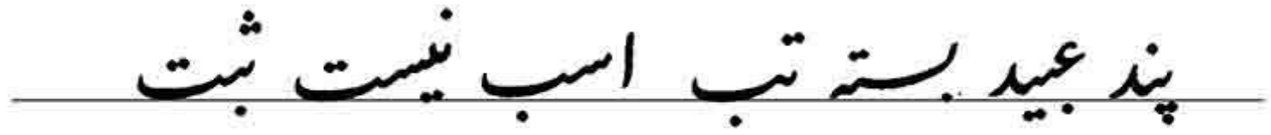

به حروف **ح** ، **م** ، **ی** می چسبد.

بعدازط می آید.

قبل ازحرف **ر** قرار می گیرد.

ب آخر:

حرف **ب** درانتهای کلمه یااتصال درسه اندازه کوچک متوسط وبزرگ نوشته می شود.

شکل اتصال آن باحرف ماقبلش مانندفرم دوم **ب** وسط است.

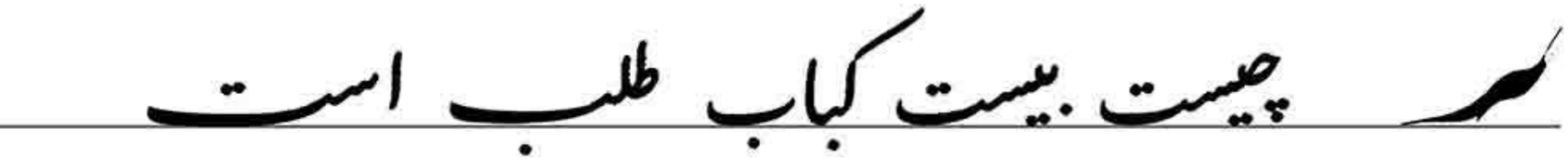

قواعددندانه ها :

دندانه قبل از**س** و **ن** گردنوشته می شود.

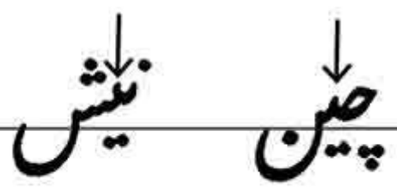

چهارمین دانه ی کلمه یااتصال(ازانتها) گردنوشته می شودوبه همین ترتیب هرسه دندانه ی ماقبل آن تابه ابتدا.

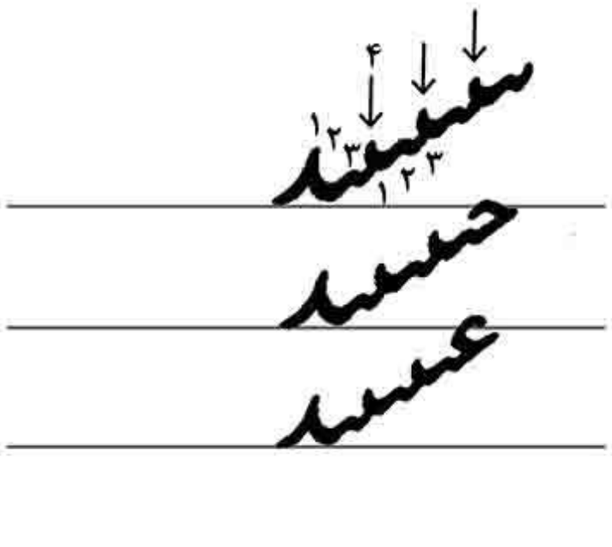

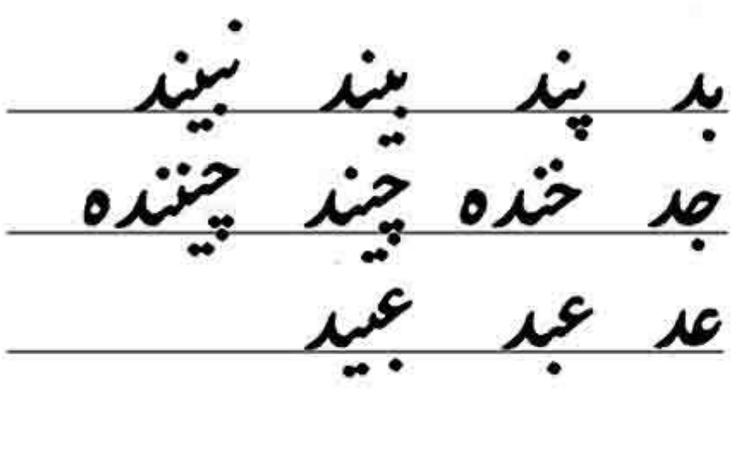

اتصالات حرف ب : با ،بت ،بج ،بد ،بر ،بس ،بص ،بط ،بع ،بف ،

بق ،بک ،بل ،بم ،بن ،بو ،به ،بی

تمرین:

بابا،آب،برادر،باربد،برنا،بزرگ،پارسا،پروانه، بحر،پونه،بیگانه

تیرداد، صبر،بد،پند،بیند،بیننده، حیرت،بهار،بامداد، بابک،پوریا

بیژن،بم،بوشهر، پریچهر، پروین،پگاه، پیروز،تیر، تیز،بر، نجات

کیقباد،بهنام،بنیاد، برنا،بزرگمهر،بهرنگ، بهمن،تندر،

سیب، شیر، برادر، پرهام، بیدار، آبی، پریوش، بیست، ترانه، ابریشم

بهروز، یاس

امیدواری

همه روز روزه بودن همه شب نماز کردن — همه ساله حج نمودن سفر حجاز کردن

شب جمعه ها نخفتن به خدای راز گفتن — ز جود بی نیازش طلب نیاز کردن

به مساجد و معابد همه اعتکاف کردن — ز مناهی و ملاهی همه احتراز کردن

ز مدینه تا به کعبه سر و پا برهنه رفتن — دولت برای لبیک به وظیفه باز کردن

به خدای هیچ یک را ثمر آنقدر نباشد — که به روی ناامیدی دربسته باز کردن

شیخ بهایی

حرف **ج ، چ ، ح ، خ** ازحروف مدوربه شمار می روند.دایره ی آنهابرخلاف حرکت عقربه ساعت نوشته می شود.

شکل **ح** شباهت زیادی به حالت بدن پرندگان دارد. **ح** دارای اشکال گوناگونی درنگارش خط تحریری است.این تنوع باتوجه به شکل خاص آن تاثیرزیادی درزیبای خط دارد.

حرف **ح** درابتدای کلمه یااتصال دارای چهار شکل است.

ح ح ح ح

ح

به حروف **ح ، م ، ی ه** می چسبد.

حجسته حمد جم طراحی جهرم حج

ح

غیراز **الف ، ح ، د ، ک ، ل ، م** به سایرحروف متصل می شود.

جبار چشم خرداد زرخیز خورشید جاندار خط جغد خطیب

ح

به حروف **الف ، د ، ک ، ل** می چسبد.

خانه خداداد حذاب حکمت چلچله

ه

ازشکل های خاص **ح** می باشدکه تنهابه **ر** می چسبد.

خراسان چراغ جراید

ح وسط:

حرف ح دروسط به یک شکل نوشته می شود.

خجر پیچ یخچال محبوب تصحیح

ح آخر:

به شکل ح تنهانوشته می شودونحوه ی اتصال آن به حرف ماقبلش بستگی دارد.

مجاج یخ صبح

اتصالات: حا ، حب ، حح ، حد ، حر ، حس ، حص ، حط ، حع ، حف ، حق ، حک ، حل ، حم ، حن ، حو ، حه ، حی

تمرین:

حامد، حمد، حامی، جان، جم، حسن، پنج، حج، حجاج، حکیم، خراسان، خانه خروس، خداداد، خرداد، خسرو، خاطره، خسته، خورشید، جهاندار خوزستان، خاموش، خسیس، خیرخواه، خرما، جهانگیر، جوانه، جذاب چلیپا، چشم، رحیم، صحافی، پیچ، مجروح، زرخیز، شطرنج، اختر جمشید، فجر، رحیم، رخساره، چراغ، خیزران، محبوب، احتیاج یخ، درخشان، میخ، سخن، جاویدان، حراج، حکمت، خطیب، حاجت چلچراغ، چچهه، نخجیر، جیرجیرک، جمجمه، چلچله، انچشحدا

عنایت

چه شود به چهره ی زردمن، نظری برای خدا کنی
که اگر کنی همه دردمن، به یکی نظاره دوا کنی

توشهی و کشورجان ترا، تومهی وجان جهان ترا
زره کرم چه زیان ترا، که نظر بحال گدا کنی

زتوگر تفقد وگر ستم، بودآن عنایت واین کرم
همه ازتوخوش بودای صنم، چه جفاکنی چه وفا کنی

همه جاکشی می لاله گون، زایاغ مدعیان دون
شکنی پیاله ی ماکه خون، بدل شکسته ی ماکنی

توکمان کشیده ودرکمین، که زنی به تیرم ومن غمین
همه ی غمم بوداز همین، که خدای نکرده خطا کنی

هاتف اصفهانی

دال و **ر** ازحروف خرد بشمارمی روند.

دال درخط تحریری تنهابه آخرکلمه یااتصال می چسبدوبه شکل **ر** نوشته می شود.

حرف **ر** شبیه سینه ی پرندگان است .

رتنها حرفیست که گاهی روی خط زمینه وزمانی زیرآن نوشته می شود.

اگر حرف **ر** قبل ازحرف مدوری که به دندانه چسبیده قراربگیردتازیرخط زمینه کشیده می شود.

اتصالات حرف د:

بد، حد، سد، صد، طد، عد، فد، کد، لد، مد، ند، هد

داد ند رشد رسد

حرف **ر** به سه شکل نوشته می شود.

ر ساده یا(ر مرغی) :

ر به تنهایی یازمانی که به اشکال **ح** ، **ب** ، **ن** ،**ک** ، **ل** بچسبدروی خط زمینه نوشته می شود.

زر، بردار، خرد، چرخ ،نرده ،گرگ، لر

رخنجری : تنهابعداز **دال** نوشته می شود.

دریا، درد، برادر

ر بلند : با بقیه ی حروف الفبا نوشته می شود.حرف **ر** متصل به کشیده زیرخط نمی رود.

سرشهربیژن نیزارخیرمردآب طراحی صراط صراط

تمرین:

دادار،داراب،دریا،روز، زرتشت،زیبا،رها، داروک ،بر، سر، شیر،تیر

نیزه، جدایی، حیدر، رشد، رزاق، رودسر، مدرسه، مراد، ضرب، طراحی، حمد
ژاله، زال، ارژنگ، ناریا، سپر، راه، روان، راز، رامتین، رودخانه، دی
رستم، ریحان، روزبه، زرد، زمان، زمین، ذره، آزادی، ارزان
ژیلا، درود، دلکش، داراب، فرسوده، قصر، امیر، امیر، مرد، ایزد
ناز، سارا، بازی، حمید، عرفان، ابرو، تمبر، حراج، حراج، سبز

ایران

ای ایران ای مرز پرگهر — ای خاکت سرچشمه ی هنر
دوراز تواندیشه ی بدان — پاینده مانی تو جاودان

ای دشمن ارتو سنگ خاره ای من آهنم
جان من فدای خاک پاک میهنم

مهر تو چون شد پیشه ام — دوراز تو نیست اندیشه ام
درراه تو کی ارزشی دارد این جان ما — پاینده باد، خاک ایران ما

حسین گل گلاب

درس شش

سین و **شین** ازحروف مدوربه شمارمی روند که دارای دوشکل دندانه داروکشیده هستند.

سین دندانه دار:

دندانه ی اول کوچکتر ازدندانه ی دوم می باشد.

دندانه هاباشیب کمی به طرف پایین نوشته می شوند.

سین کشیده:

کشیده **سین** به اندازه ی ۷ تا ۱۱ نقطه می باشد

که به صورت یک نواخت وملایم نوشته می شود.

۷نقطه ۹نقطه ۱۱نقطه

درنستعلیق تحریری **سین** به شکل های زیردیده می شود.

شکل **سین** درابتدای کلمه یااتصال :

قبل ازحروف **ر ، ز ، ژ** به این صورت تحریر می گردد.

سر، شرافت، سراب

بعدازآن حروف **ص ، ط ، ع ، ف ، ق ، ک ، ن ، و** نوشته می شود.

شصت ،سطر ، سطح ، سفر، شقایق ، شکل ، سنگر، سعید ، سوره

بعدازآن **سین** و **شین** یاحروف دندانه دارقرارمی گیرد.

شش ،شبستان ، استثمار

بعدازآن اشکال **ب ، د ، ک ، ل** نوشته می شود.

اسب ، دست ، شد ، شک ، سلام

بعدازآن تنها **ی** معکوس نوشته می شود.

ـــی ، ـــشی

بعدازآن حروف **ح ، م ، ه ، ی** قرارمی گیرند.

سجده ، شمع ، شهد ، سی

حرف **سین** دروسط کلمه یا اتصال :

دراین حالت شکل سین مانندشکلهای بالا بوده ومتناسب باحرف بعدش نوشته می شود.

حرف سین درآخرکلمه یااتصال :

س

به صورت متصل یاتنها نوشته می شود.

درس ، پارس ، آرش ، سرکش ، بخش

اتصالات : سا ، سب ، سح ، سد ، سر ، سس ، سص ، سط ، سع ، سف ، سق ، سک ، سل ، سم ، سن ، سو ، سه ، سی

تمرین :

سالار، سروش، سیاوش، سلیمان، شیدا، شیوا، شهرزاد، شکوفه
سهراب، شهاب، شمع، شفیق، سمیع، نسیم، شمشاد، گلشن، شیفته
چشمه، مشکین، اشک، نشسته، شستن، شیشه، شمشیر، شبنم، سپر، ستور
آسمان، آسان، مشکل، شمیم، سراسیمه، دانشمند، شیرین، شیوا
سارا، ساغر، سایه، سپیده، ستاره، سهیلا، شادی، شعله، شاهکار
شکار، شکوه

منم که شهره شهرم به عشق ورزیدن
منم که دیده نیالوده ام به بد دیدن

مژدگانی

شاه شمشاد قدان خسرو شیرین دهنان
که به مژگان شکند قلب همه صف شکنان

مست بگذشت ونظر بر من درویش انداخت
گفت ای چشم وچراغ همه شیرین سخنان

تاکی از سیم وزرت کیسه تهی خواهد بود
بنده ی من شو وبرخورز همه سیم تنان

پیر پیمانه کش ماکه روانش خوش باد
گفت پرهیزکن از صحبت پیمان شکنان

باصبا درچمن لاله سحر می گفتم
که شهیدان که اند این همه خونین کفنان

حافظ

ص

ص و **ض** ازحروف مدور به شمار می روند. درنوشتن **ص** منحنی ویک دست بودن آن اهمیت زیادی دارد.

ص

حرف **ص** درابتدا،وسط وانتهای کلمات یااتصالات به یک شکل نوشته می شود .نحو ه ی اتصال آن بستگی به حرف قبل وبعدش دارد.حرف قبل از **ص** بایدبستری ایجادکندکه منحنی **ص** درآن قرارگیرد.

محصول عصمت مصباح

ص دارای دندانه ی مخصوص به خوداست.این دندانه دراتصال به همه ی حروف واضح نوشته می شوداما دراتصال به حروفی مانند **ر ، ح ، ه ، م** به جهت نحوه ی اتصال تغییرمی کند.

صح ، صحیح ، صهبا ، ضم ، ضرب ، ضمیمه

اتصالات : صا ، صب ، صح ، صد ، صر ، صس ، صص ، صط ، صع ، صف ، صق ، صک ، صل ، صم ، صن ، صو ، صه ، صی

تمرین : صدا ، صداقت ، صابر ، صبحگاهان ، مصرع ، صادق ، صلابت ، حوض مصداق ، وضو ، صابر ، صدف ، صبر ، صبح ، مخصوص ، متخصص ، صلاه ، بصیر ، مخض ، قاضی ، تصحیح ، ضمیر ، عصمت ، صبح ، ضعیف ، صمد ، صاعقه ، قبض ، بغض

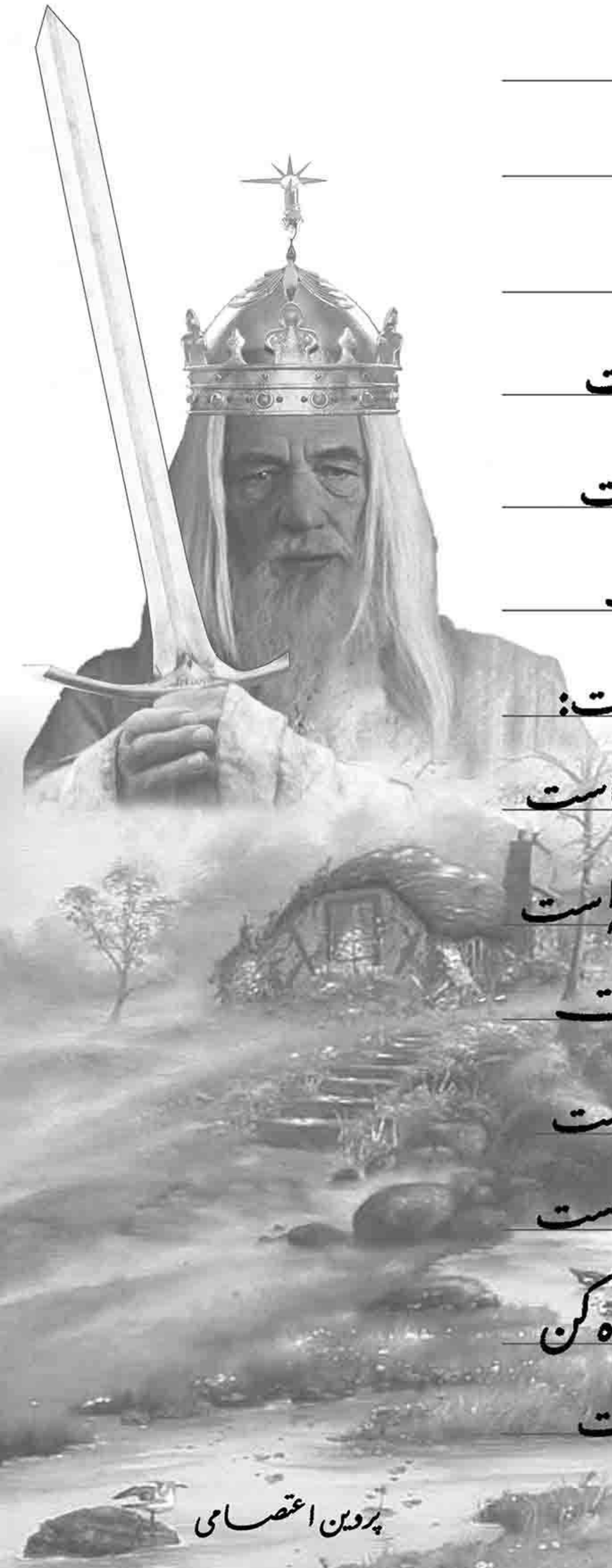

اشک یتیم

روزی گذشت پادشهی ازگذرگهی
فریادشوق برسرهرکوی وبام خاست
پرسیدزان میانه یکی کودکی یتیم
کاین تابناک چیست که برتاج پادشاست
آن یک جواب دادچه دانیم ماکه چیست
پیداست آنقدرکه متاعی گرانبهاست
نزدیک رفت پیرزنی کوژپشت وگفت:
این اشک دیده ی من وخون دل شماست
مارابه رخت وچوب شبانی فریفته است
این گرگ سالهاست که باگله آشناست
آن پارساکه ده خردوملک رهزن است
آن پادشا که مال رعیت خوردگداست
برقطره ی سرشک یتیمان نظاره کن
تابنگری که روشنی گوهرازکجاست

پروین اعتصامی

طا و **ظا** ازحروف خرد بشمار می روند.
انتهایشان روی خط زمینه قرارمی گیرد.
ط ترکیبی از **ص** و **الف** است.نحوه ی اتصال **الف** باید هم جهت باحرکت **ط** باشد.

ط به سه شکل درابتداومیان کلمه یااتصال نوشته می شود.

بعدازآن حروفی که حالت بالا رونده دارندمانند **الف ، د ، ک ، ل** ودندانه ی گردمی آید.

طاهر ، طد ، طک ، طل

به حروف **ب ، س ، ص ، ط ، ع ، ف ، ق ، ن** می چسبد.

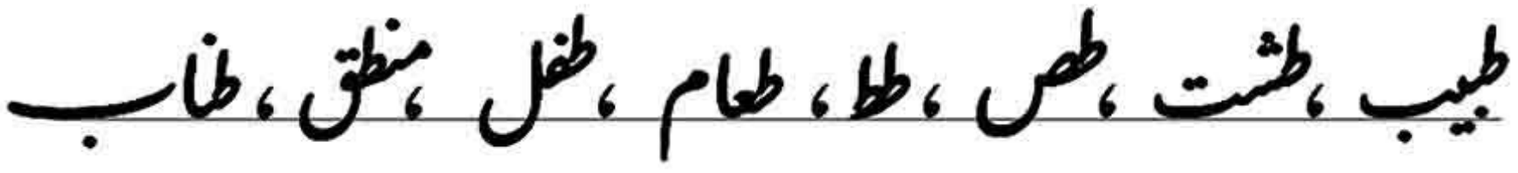

طبیب ،طشت ،طص ،طط ، طعام ،طفل ،منطق ،طناب

به اتصالات پایین رونده ی حروفی مانند **ر ، ح ، م ،ه ، ی** متصل می شود.

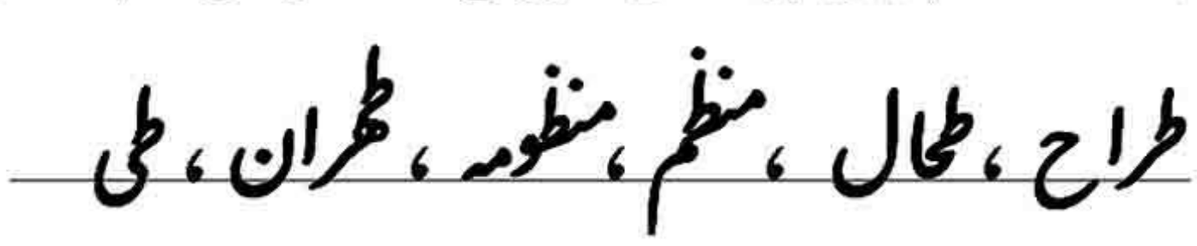

طراح ،طحال ،منظم ،منظومه ، طهران ، طی

ط آخر :
حرف قبل از **ط** باید فضای لازم رابرای قرارگرفتن سر **ط** ایجادکند. **ط** به صورت کشیده دارای رسم الخط زیبایی است.

خط ، عط ، سط ، خطر ، عطر ،سطر ، لحظ ، لحظه

اتصالات :طا ، طب ، طح ، طد ، طر ، طس ، طص ، طط ، طع ، طف
طق ، طک ، طل ، طم ، طن ، طو ، طه ، طی

تمرین :

طاهر،طاووس ، طلا ، طولانی، طوطی، طبیعت، طبقه، طالبی، طبل، طعمه،
اطلاعات، حیاط، مطالب ، خط، مظلوم، نظم، ظاهر، وظیفه، فاطمه،
قطار، ظاهر ، ظهور، مصطفی ، ظهر، اخلاص، اطراف، مصطلح ، قسطنطنیه، ظهور
رطل ، رطب ، طارم ، ظلمت ، منظوم ، نظر ، ظفر ، اظهار ، اظهار، نظم

آنکه هلاک من همی خواهد و من سلامتش
هرچه کند به شاهدی کس نکند ملامتش

میوه نمی دهد به کس باغ تفرج است و بس
جز به نظر نمی رسد سیب درخت قامتش

جنگ نمی کنم اگر دست به تیغ می برد
بلکه به خون مطالبت هم نکنم قیامتش

کاش که در قیامتش بار دگر ببیدمی
کانچه گناه او بود من بکشم غرامتش

سعدی

ع

عین ازحروف مدورمی باشد.رسم الخط بیضی آن خلاف جهت عقربه های ساعت است.
شکل سر ع شبیه ۶ است که بادوحرکت نوشته می شود.

ع ع ع

ع به چهار شکل درابتدای کلمه یااتصال دیده می شود.

ع ع ع ع

ع

به حروفی که حالت بالا رونده دارندمانند **الف ، د ، ک ، ل** ودندانه می چسبد.

عالم ، عدل ، عکس ، علت ، عبید

ع

به اشکال **ب** متصل می شود.

عب ، عبد

ع

به حروف **س ، ص ، ط ، ف ، ق ، ن** می چسبد.

عشق ، عصر ، عطر ، غفلت ، عقل ، غنی

ع

به حروفی که حالت پایین رونده دارد مانند **ر ، ح ، م ، و ، ی** متصل می شود.

عرفان ، عجز ، غم ، عود ، عی

ع وسط :

ع دروسط کلمه یااتصال شکل منحصر به فردی دارد.این شکل ترکیبی ازکلاه **الف** وسر **ح** می باشد.

ـعـ

معبد ، معراج ، سعید ، جغد ،تعلیم ، قعر

اتصالات : عا ، عب ، عج ، عد ، عر ، عس ، عص ، عط ، عع ، عف ، عق ، عک ، عل ، عم ، عن ، عو ، عه ، عی

تمرین :

علی ، اعلا، رعد ، رعنا ، عرض ، علم ، معلم ،غیبت ، عشق ،عرفان غفار، نعمت ،غار، عجیب ، عهد، غرق، معشوق، مغفرت، مغضوب ، مستغنی معما، معصوم، سمیع ، جمع ،ممنوع ،ممتنع، عمران ، اعلام، عواطف ،معراج مغرب ، عقرب ، عزت ، تعهد ، معاهده ،معین ، منبع ،غیرت استعداد ، مسعود ، بعید ، فعل ، شعور ، مغایر ، چراغ ، اعتماد متعهد ، معتمد ، معذرت ، مغرور ،سعدی ، کعبه ، تعادل ، تغییر

نی

بشنو از نی چون حکایت می کند — وز جدایی ها شکایت می کند

کز نیستان تا مرا ببریده اند — از نفیرم مرد و زن نالیده اند

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق — تا بگویم شرح درد اشتیاق

هر کسی کو دور ماند از اصل خویش — روزگاری باز جوید وصل خویش

هر کسی از ظن خود شد یار من — وز درون من نجست اسرار من

سر من از ناله ی من دور نیست — لیک چشم و گوش را آن نور نیست

در نیابد حال پخته هیچ خام — پس سخن کوتاه باید والسلام

مولانا

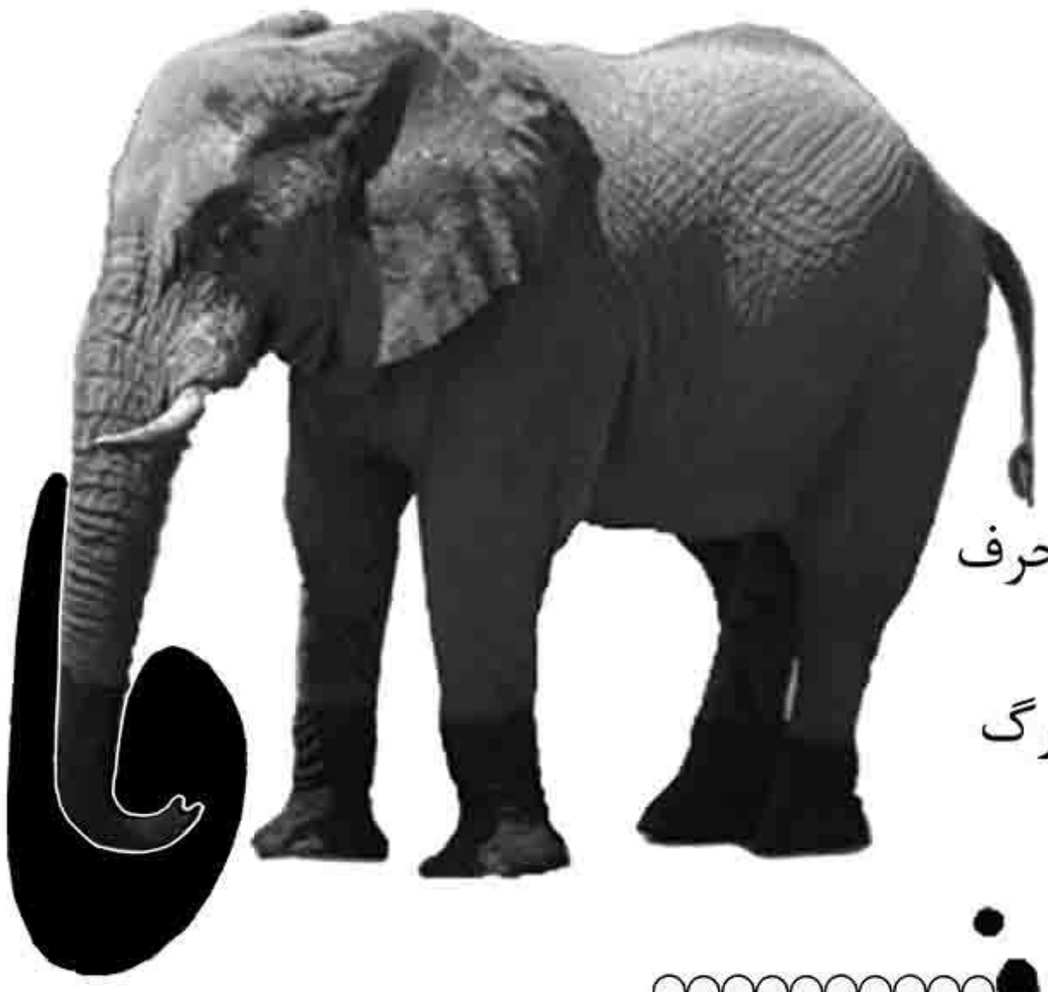

ف

ف ازحروف کشیده به شمار می رود.این حرف ازترکیب سر **واو** و **ب** به وجودمی آید.
ف دردواندازه ی کوچک (۴تا۶ نقطه) وبزرگ (۹تا۱۱ نقطه)نوشته می شود.

ف ف

سر **ف** بادوحرکت نوشته می شود.تحریر**ف** بایدبه نحوی اجراگرددکه درپایان سر **ف** توپرشود.

۷ ۵ ۵ ۹ ۹ ۹

ف دررسم الخط اشکال مختلفی ندارد.همواره توپرنوشته می شودمگرزمانی که دروسط کلمه یااتصال قراربگیرددراین حالت توخالی نوشته می شود.

فقید، قلقله ، اتفاق ،فلفل ، مقام

حرف ق:
ق ازدسته حروف مدورمحسوب می شودکه ازترکیب سر **واو** و **ن** به وجودمی آید. نگارش آن درابتدا یا وسط کلمه واتصال شبیه **ف** می باشد.

اتصالات : فا ، فب ،فح ، فد ، فر ، فس ، فص ، فط
ف ، ففـ ، فق ، فک ، فل ، فم ، فن ، فو ، فه ، فی

تمرین :

فردا ، فرهنگ ، فهمیده ، قمصر ، رقم ،قاصدک ،عقل ، نقطه ، قصه ،قبول
رقیب ، مقبول ، اقمار ، عقیده ، فروهر ،قندیل ، رقیب ،نفع

دفتر ، فرمانده ، فیل ، تقدیم ، تفریق ، سقز ، اقتدار ، قسم ، فندق ، عفو ، قلب ، قطره ، طفل ، قصر ، قفل ، گفت ، فقید ، قشنگ ، اتفاق ، قلقله ، فرخنده ، قربان ، قوس وقزح ، فلفل ، تفکر ، مقام ، اقمار ، قهرمان ، قدس محفل ، فقیر ، گفتگو ، تحقیق ، نقش ، لطف ، کف ، نجف ، حرف ، صدف ، برف ، فلک ، قمقمه ، قهقهه ، قلقلک

مرغ سحر

مرغ سحر ناله سر کن
داغ مرا تازه تر کن
زآه شرربار این قفس را
برشکن وزیروزبر کن
بلبل پربسته زکنج قفس درآ
نغمه ی آزادی نوع بشر سرا
وزنفسی عرصه ی این خاک توده را
پرشرر کن
ظلم ظالم جور صیاد
ای خدا ای فلک ای طبیعت
آشیانم داده برباد
شام تاریک مارا سحر کن

قیامت قامت ای قامت قیامت
قیامت میکنی با قدوقامت
موذن گر ببیند قامتت را
به قد قامت بماند تا قیامت

ملک الشعرای بهار

تکنیک

کاف و **گاف** ازحروف کشیده می باشندکه ازترکیب **الف** و **ب** به وجود می آیند.**ک** دارای دوشکل کوچک وبزرگ است.**ک** کوچک با **الف** چـهارنقـطه ای و **ب** سـه نقطه ای نوشـته می شودو**ک** بزرگ با **الف** سه نقطه ای و **ب** نه الی یازده نقطه ای نوشته می شود.

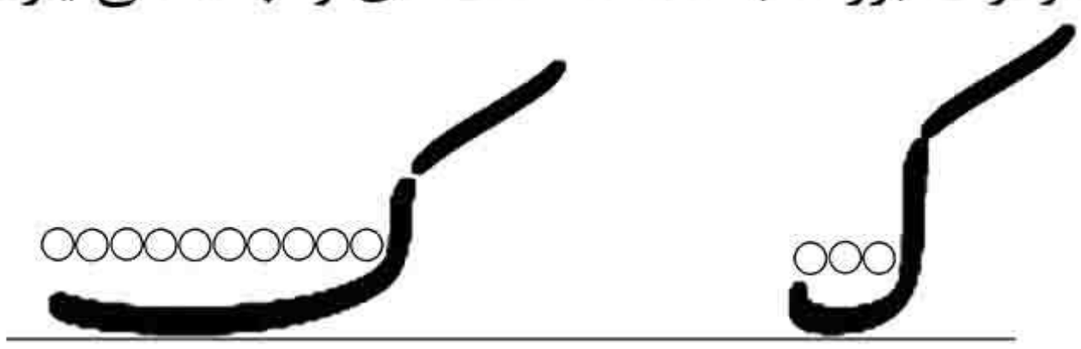

ک درابتدای کلمه یااتصال به **پنج** شکل دیده می شود.

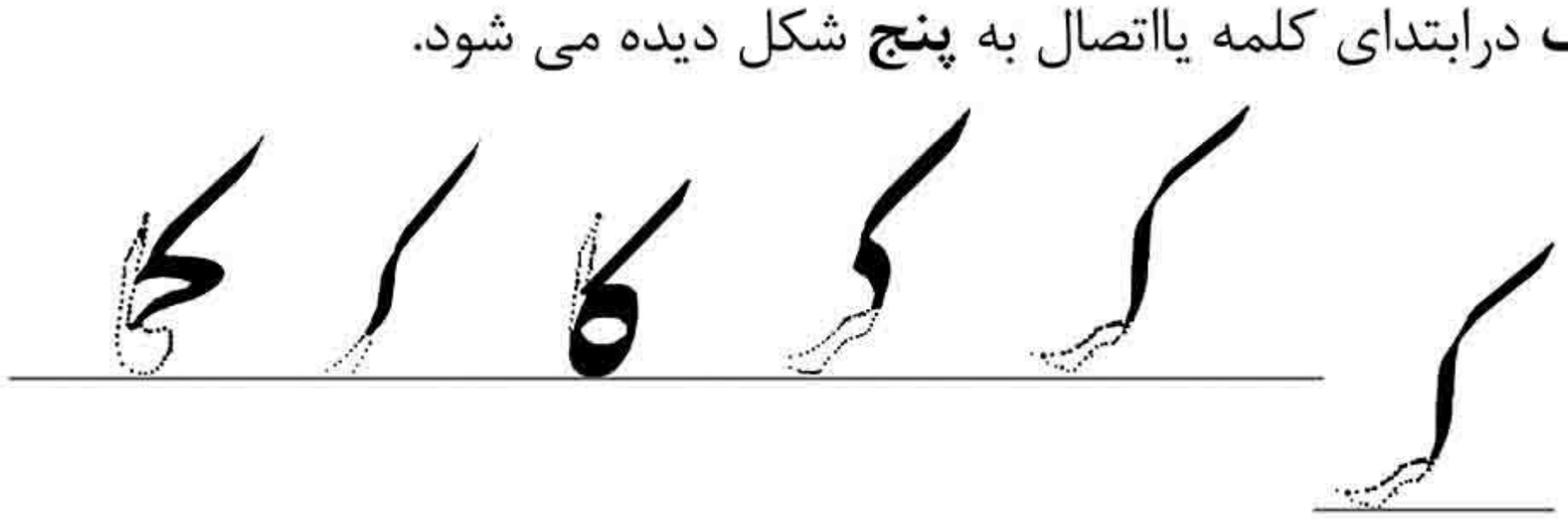

کاف الفی : بغیرازحروف **الف** ، **ک** ، **ل** به همه ی حروف می چسبد.

کبریا ، گچ ، کدبانو ، گردش ، کشاورز ، کفش ، کط ، کعبه ، گفت ، گمان ، کندو ، گود ، گهواره ، گیوه

کاف دالی : به همه ی حروف بعدازخودش متصل می شود.

کبیر ، کجاوه ، گدا ، کرنا ، کشف ، کص ، کط ، کعبه ، کفش ، کق ، گمراه ، گنجشک

کوهیار ، کهربا ، گیتار

کاف گرد : به حروف **الف ، ک ، ل** می چسبد.

کامیار ، کک ، گل

کاف الفی کوتاه : با کشید های **س ، ش** نوشته می شود.

کشتی ، کشیر ، اکسیر ، گشایش ، گس

کاف جیمی : تنهازمانی که بعداز **ک** حرف **م** وبعد **الف ، ک ، ل** بیاید نوشته می شود.

کمال ، کمانچه ، کمک ، گمگشته ، کمل

کاف وسط :

ک دروسط کلمه یااتصال به سه شکل نوشته می شود.

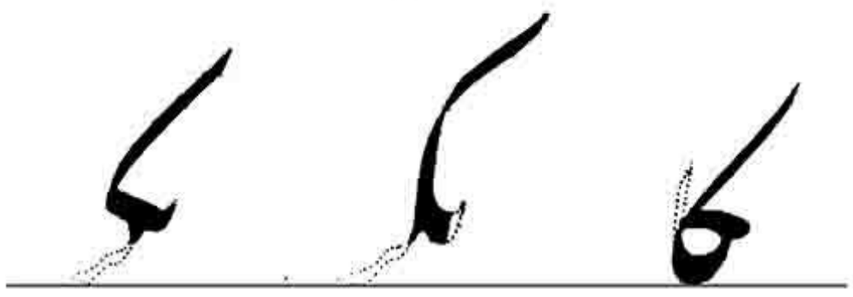

ک گرد : بعد ازآن **الف ، ک ، ل** می آید وقبل ازآن همه ی حروف غیراز **ک** و **ل** قرار می گیرند.

پگاه ، حکایت ، شکار ، عکاس ، فکاهی ، نگاه ، مکار

کاف الفی : غیراز **الف ،ک ، ل** به بقیه ی حروف قبل وبعدازخودش می چسبد.

بکر، جگر، شکیبا، عکس، تفکر، ملعب ، حکیمی، نگهدار

کاف دالی : به همه ی حروف قبل وبعدش غیراز **الف ، ک ، ل** متصل می شود.

یکجا ،نکو، شبگیر ، مکه ،مشکوک ،تگرگ ، حکم ، مشکی

اتصالات :

کا ، کب ، کح ، کد ، کر ،کس ، کص ، کط ، کغ ، کف ،کق ، کل

کم ،کن ،کو ، کی

سحرگنجشکان در جیکجیکند

تمرین :

به تسبیح خدای لاشریکند

کار،کبوتر،کارگر،کلمه،کمک،کلاه ،گلبرگ ،چکاوک ، کوچه ،گلکاری ،کلاس کمانچه،کنج،کرگ ،کعبه،کمر،کیکاوس،کاوه،کیتی،کیسو،کنجکاو،کنجشک ، مشکل گل ،کامکار، کیمیاگر ،کیهان ،کمان ،کمال ،کهنه،کهر، گفتگو ، شکارگاه ، گمشده ، کماکان ، شگرد ، چنگ ، کاوشگر ، گرگدن ، داروک ، نگارش ،

ملکا

ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی
نروم جز به همان ره که توام راه نمایی
همه درگاه تو جویم همه از فضل تو گویم
همه توحید تو گویم که به توحید سزایی
بری از رنج و گدازی بری از درد و نیازی
بری از بیم و امیدی بری از چون و چرایی
نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم نیایی
نتوان شبه تو گفتن که تو در وهم نیایی
سنایی

ل

حرف لام ازحروف مدور محسوب می شود. ازحرف **الف** و **ن** به وجودمی آیدوارتفاع آن **هفت** نقطه می باشد.

ل درابتدای کلمه یااتصال به چهار شکل دیده می شود.

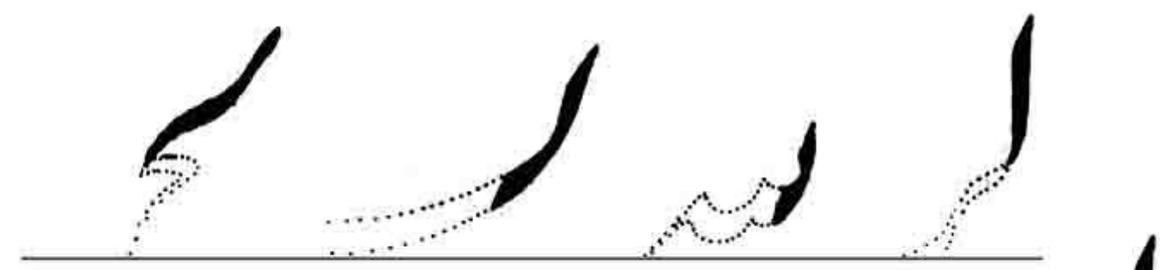

لام الفی : به همه ی حروف غیر از**کشیدها** می چسبد.

لاله ، لبریز ، لجوج ، لذت ، لرستان ، لسان ، لص ، لطمه ، لغزش ، الفت ، دلق ، الک ، لنگر ، الوار ، لهجه ، لیمو

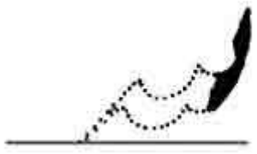

لام الله : مخصوص کلمه ی الله است وکوتاهتر ازحدمعمول نوشته می شود.

الله

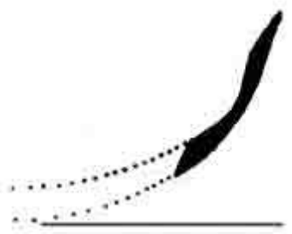

لام کوتاه : قبل ازحروف کشیده نوشته می شود.

لشکر ، السلام ،

شبیه کلاه الف می باشد وقبل ازحروف ج ، چ ، ح ، خ نوشته می شود.

لحظه ، بچه ، بجستیک ، لخته ، لچک

لام وسط : به شکل **لام الفی** به حروف قبل وبعدش می چسبد.

بلال ،حلال ، شلیل ، صلابت ، رطل ، غلتان ، فلق ، قله ، گلیم

ملل ، نلی ،هلاهل ، یلدا

اتصالات : لا ، لب ، لح ، لد ، لر ، لس ، لص ، لط ، لع ، لف ، لق ، لک ، لل ، لم ، لن ، لو ، له ، لی

تمرین :

لاله ، لطف ، لک لک ، لشگر ، لاهیجان ، لبالب ، لیوان ، لبریز ، لحظه ، کمال الحق ، قلعه ، علیه السلام ، علیهم ، سنبل ، سلیمان ، جلیل ، اسلام ، وکیل ، قلم مجلس ، تلخ ، گلچهره ، ظلمت ، مجلل ، محفل ، بلبل ، مشکل ، لاله و لادن ، بلا ، گل

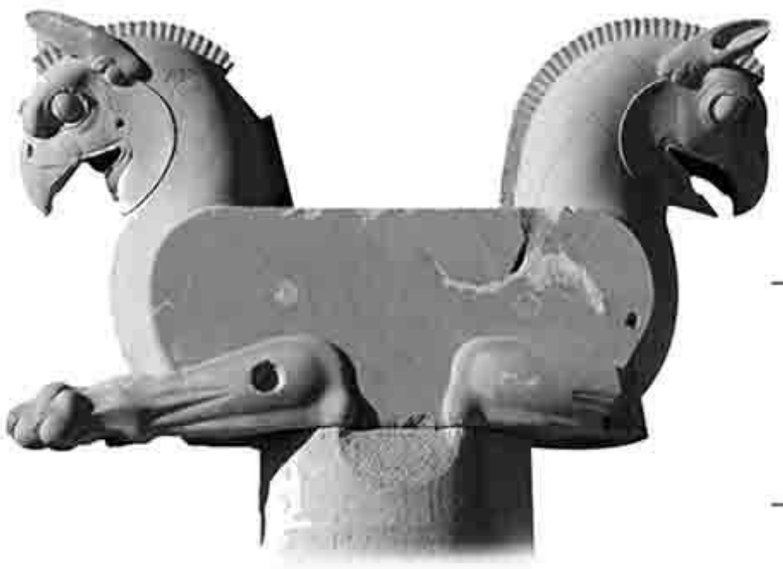

وقتی توبیخ را با تمجید پایان می دهید افراد درباره ی رفتار و عملکرد خود فکر می کنند نه رفتار و عملکرد شما.

هنگام سپیده دم خروس سحری
دانی که چرا همی کند نوحه گری
یعنی که نمودند در آیینه ی صبح
کز عمر شبی گذشت و تو بی خبری

ابر آمد و باز بر سر سبزه گریست
بی باده ارغوان نمی باید زیست
این سبزه که امروز تماشاگه ماست
تا سبزه خاک ما تماشاگه کیست

این قافله عمر عجب می گذرد
دریاب دمی که با طرب می گذرد
ساقی غم فردای حریفان چه خوری
پیش آر پیاله را که شب می گذرد

خیام

م

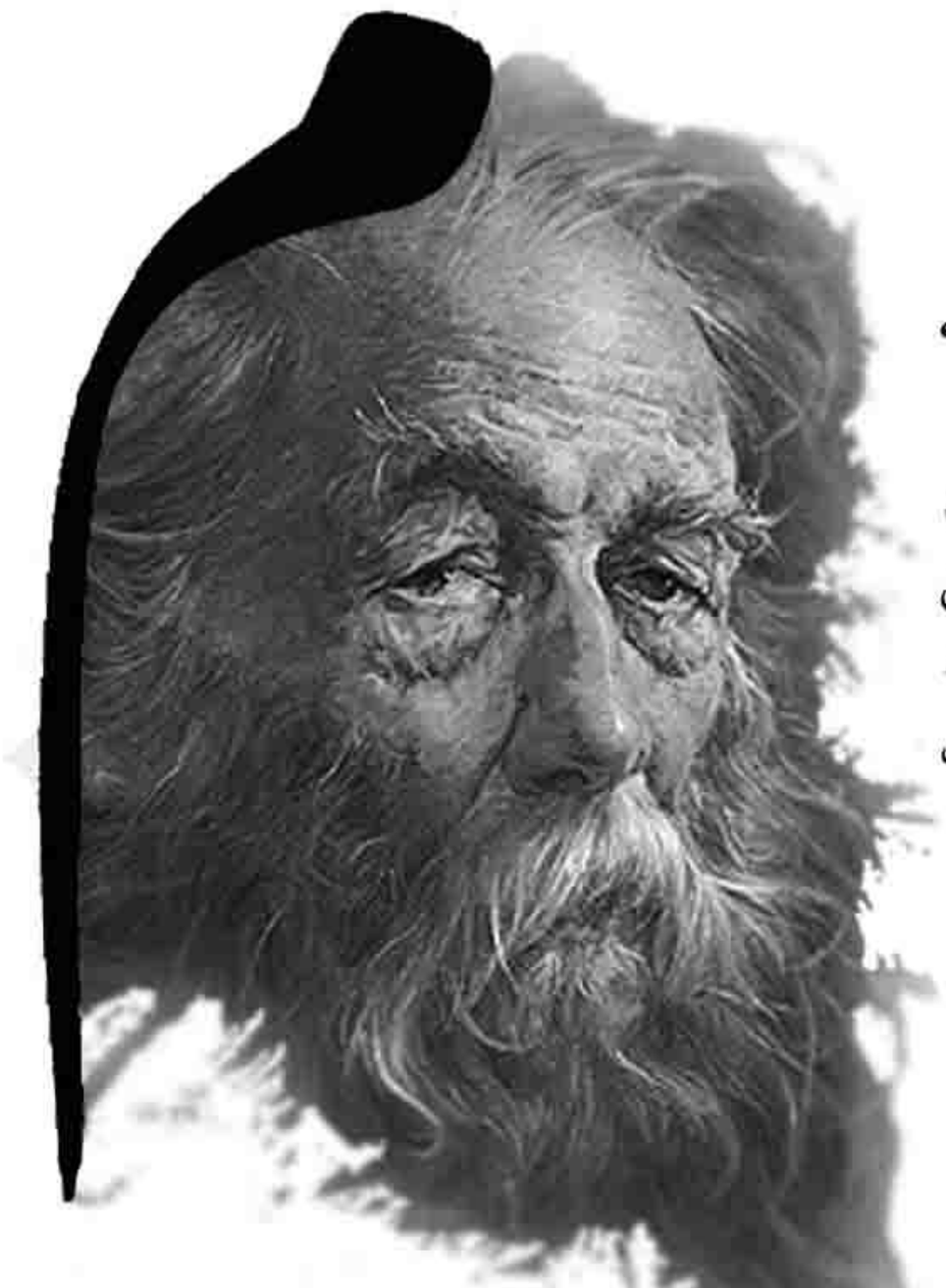

مرد

حرف میم درهیچ یک ازگروههای **خرد** ، **کشیده** و **مدور** قرار نمی گیرد.ابتدای **م** شبیه مربع است.**الف** آن به اندازه ی **پنج** نقطه می باشد.اتصال ابتدای **م** به **الف** آن بامنحنی ملایمی صورت می گیرد که اگردرجهت عکس آن راادامه دهیم حرف **ل** معکوسی پدیدمی اید.

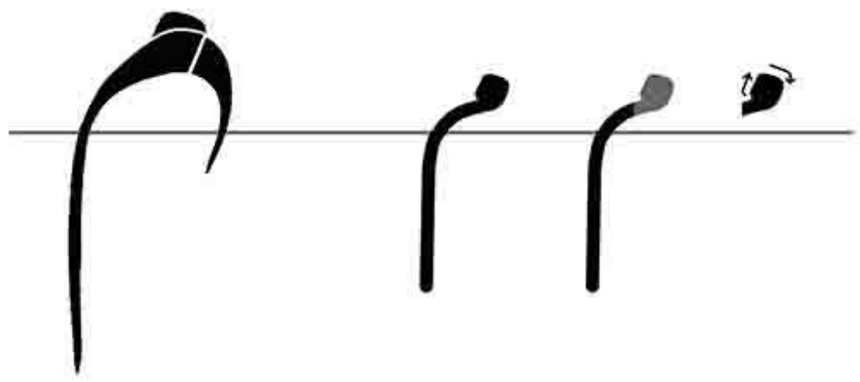

م درابتدای اتصال یاکلمه به **سه** شکل نوشته می شود.

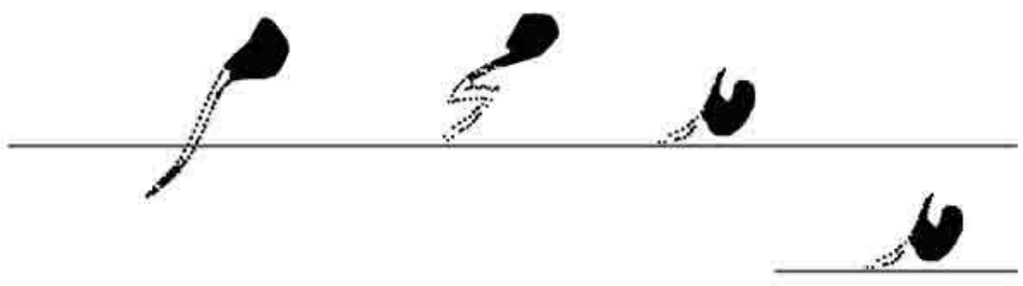

به حروف **الف** ، **د** ، **ک** ، **ل** ، **ه**(آخر) و **دندانه ی گرد** می چسبد.

مادر ، مدرسه ، مکان ، ملایم ، مه ، مین

قبل ازحروف **ح** ، **م** ، **ه** ، **ی** نوشته می شود.

محمود ، مجلل ، مخمل ، ممارست ، مهر ، محمد ، می ، توان ، مه

به بقیه ی حروف متصل می شود.

مبنا ، مراد ، مشهد ، مصر ، مطلب ، معبر ، مفرد ، مقام ، منور

میم وسط :

م دروسط کلمه یااتصال به سه شکل نوشته می شود.

غیرازکشیدها تقریباً همه ی **م** های وسط رامی توان بااین شکل نوشت.

تمدید، حمد، ثمر، سمت، صمد، طماع، طعمه، فما، قمر، کما، مسلمان

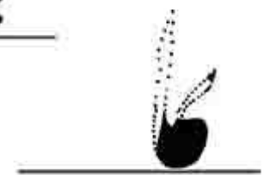

مخصوص اتصال به **الف** است اما برای دیگر حروف نیز بکار می رود.

بمدت، تمدید، محمد، سماوات، صمد، طماع، عمل، اقمار، گمان، دلمه

شمع، سماور، شمشیر، عسر، قسم، خسره، ضمیر

تمرین :

مادر، مهر، مروارید، مهربان، ملکه، مریم، میلاد، مژگان، مهتاب، غمگین،

خانه ی دوست

خانه ی دوست کجاست؟ در فلق بود که پرسید سوار
آسمان مکثی کرد.
رهگذر شاخه ی نوری که به لب داشت
به تاریکی شنها بخشید
و به انگشت نشان داد سپیداری و گفت:
نرسیده به درخت،
کوچه باغی است که از خواب خدا سبز تراست
و در آن عشق به اندازه ی پرهای صداقت آبی است.
می روی تا ته آن کوچه که از پشت بلوغ سر به در می آرد،
پس به سمت گل تنهایی می پیچی،
دو قدم مانده به گل،
پای فواره جاوید اساطیر زمین می مانی
و ترا ترسی شفاف فرا می گیرد.
در صمیمیت سیل فضا خش خشی می شنوی:
کودکی می بینی
رقه از کاج بلندی بالا، جوجه بردار دزلانه ی نور
و ازاو می پرسی خانه ی دوست کجاست؟

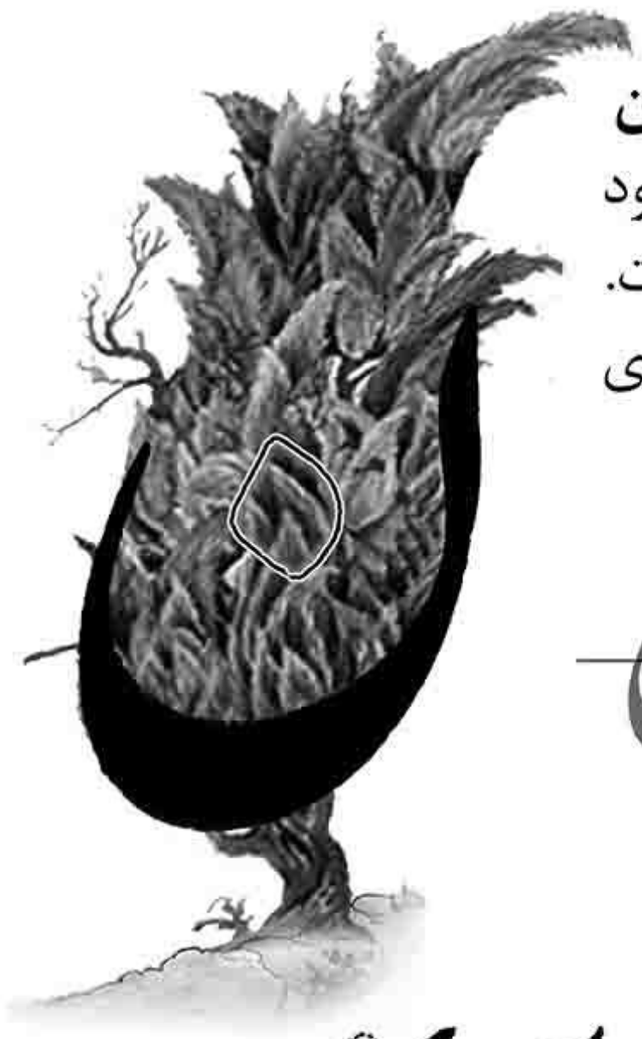

ن ازدسته حروف مـدور به شمـارمی رود. **ن** بادوحرکت **الف** کوتاه و**دایره** نوشته می شود .منحنی **ن** کمی به سمت چپ متمایل است. همه ی حروف مدور باکمی تفاوت با دایره ی **ن** نوشته می شوند.

اشکال **ن** درابتدا ومیان کلمه یااتصال شبیه **ب** می باشد.

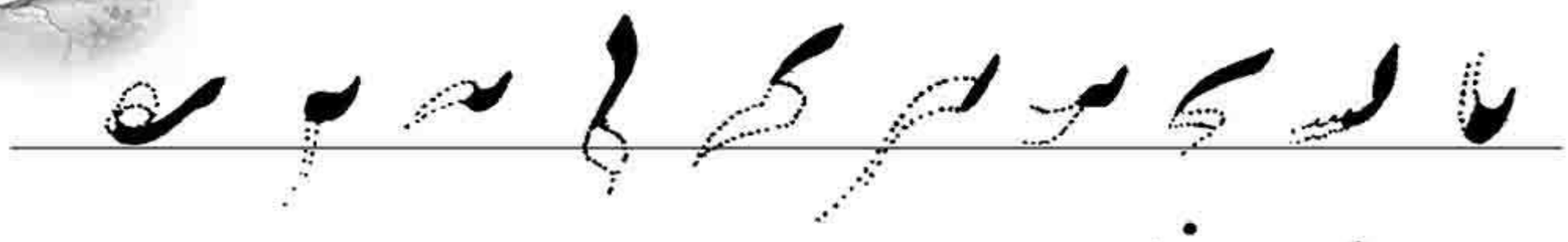

ناله ، نسیم ، نخجیر ، نیالود ، نیز ، نم ، نی زار ، نیما ، نن ، نفیر

نبیند ، پند ، پنجره ، طناب ، طنز

اتصالات : **نا ، نت ، نح ، ند ، نر ، نس ، نص ، نط ، نع ، نف ، نق ، نک ، نل**

نن ، نو ، نه ، نی

تمرین : **نارون ، نیرو ، نماز ، نرگس ، نفر ، نغز ، نقاش ، نیکو ، ونداد**

نگین ، نیلوفر ، نریمان ، کمین ، نمونه ، انتظار ، سنتور ، فنر ، نیمروز ،

نیک نام ، طناز ، نوشدارو ، مانا ، نیستان ، نگاه ، نیرو ، نسترن ، ندا

نردبان ، نجوا ، انوار ، طولانی ، تونل ، نیکی

حرف **واو** از جمله حروف **خــرد** به حساب می آید.شبیه دال می باشد.ارتفاع **و** دونقطه است و بایک حرکت نوشته می شود. **و** تنها به آخرکلمه یااتصال می چسبد.

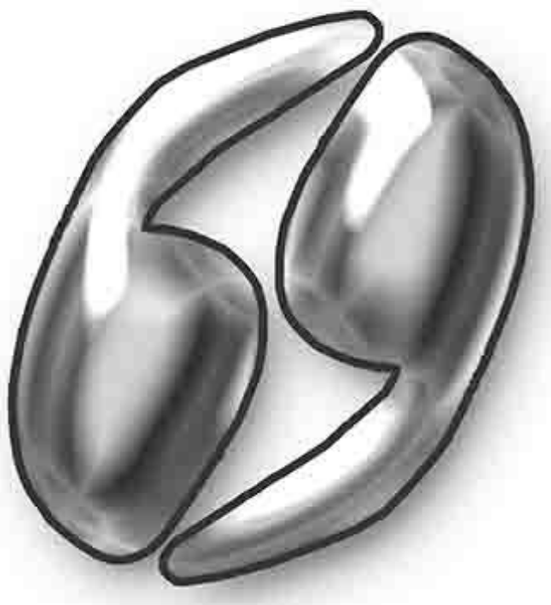

و و و

واو به کشیدهانمی چسبد.

شوصو طو عو فو هو

اتصالات :

یو ، حو ، سو ، صو ، طو ، عو ،فو ، کو ، لو ،مو ، نو ، هو ،یو

ی ازحروف مدورمی باشد.باسه حرکت نوشته می شود.ارتفاع آن **پنج** نقطه ودارای دوشکل عادی ومعکوس است. .حرف **ی** درابتدا ومیان کلمه شبیه اشکال **ب** نوشته می شود.

ی درابتدا و میان کلمه یااتصال :

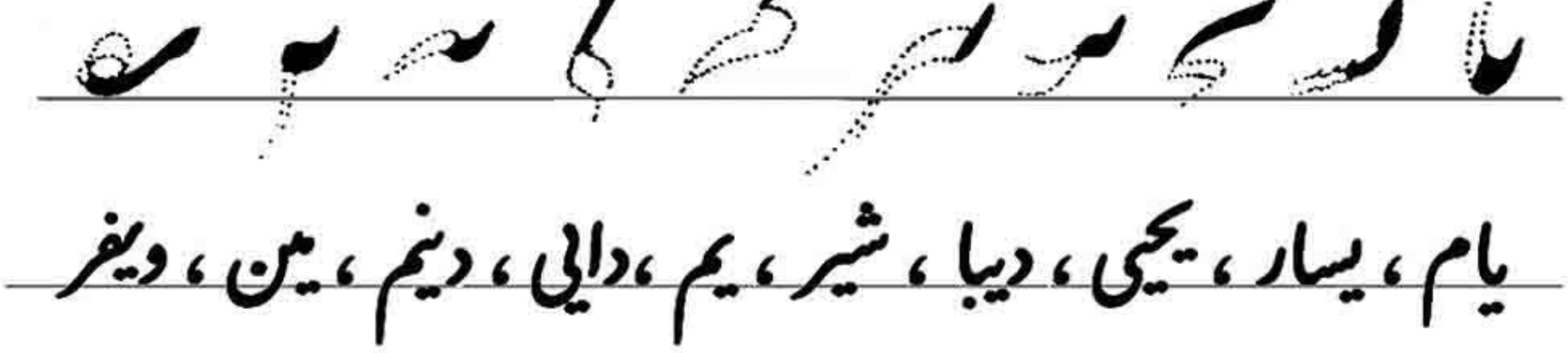

یام ، یسار ، یحیی ، دیبا ، شیر ، یم ،دایی ، دینم ، مین ، ویفر

ی وسط :

بیند ، بید ، بیم ، طیر ، نیزه

ی آخر:
ی درپایان کلمه یااتصال به دوصورت **عادی** و**معکوس** نوشته می شود.ابتدای **ی** معکوس شبیه **ر** است که به کشیده ی آن می چسبد.

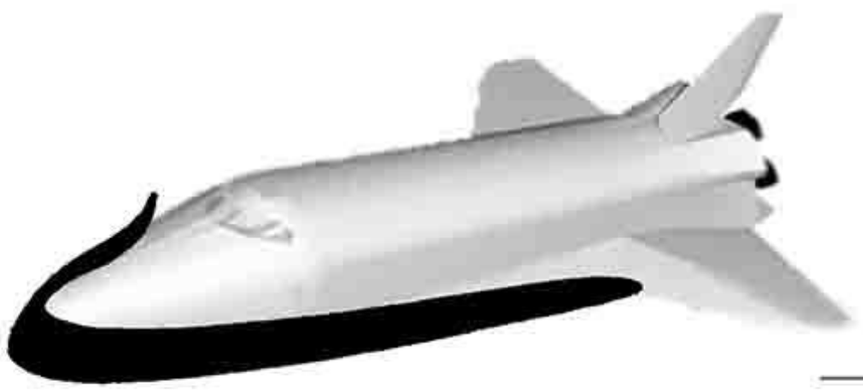

ی ـی

دی ، راهی ، هانی ،خدایی ،معنی

کاشی ،عرفانی ، مانی ، آری ،ناجی ، مافی ، راعی

اتصالات :

یا ، یب ، یخ ، ید ، یر ، یس ، یص ، یط ، یع ، یف ف ، یق ، یک ، یل

یم ، ین ، یو ، یه ، یی

تمرین :

وال ، بوران ، دود ، شور ، طوبا ، عود ، فولاد ، قو ، گودال ، لولا ، چوپان

رود ، یاد ، ادیب ، شیخ ، دیدار ، ایران ، ایست ، یصار ، بیطار ، چینی ، خیس ،

جیران ، یمین ، یوسف ، مسیح ، هیوا ، امیر ، سیراب ، شیراز ، سیلاب ، طیهو

ضیافت ، میدان

غم عالم نصیب جان ما بی
بدور ما فراغت کیمیا بی
رسد آخر بدرمان در دهر کس
دل مایی که دردش بی دوا بی

باباطاهر

ترانه زندگی

صبح و جیغ آفتاب ناله ی کلاغ پیر
های وهوی جنگل و قله های برفگیر

وسعت تمام دشت زیر چتر آسمان
بارش مدام نور در میان آبگیر

رقص شاخه های بید در مسیر باد صبح
یک دو ابر کولی سرخوش بهانه گیر

از شمیم عطر خاک مست گشته آسمان
پر کرشمه می شوند لاله های سربه زیر

آبشار رنگ ها یک نفس ترانه خوان
دل بدام شادی جاودانه شد اسیر

کاروان روز و شب بی بهانه درگذر
زندگی ترانه ایست نغمه خوان و دلپذیر

ناریا

هـ هـ هـ ه

ه ازحروف خردمحسوب می شود. ازاشکال متنوعی برخورداراست که استفاده ی از آنـهابه زیبـایی خط می افزاید .

ه دوچشم :

باسه حرکت نوشته می شود.

هـ هـ هـ ه

ه درابتدای کلمه یااتصال به چهارشکل دیده می شود.

هر هـر هـ هـ هـا

به همه ی حروف غیراز **الف ، د ، ر ، ک ، ل** متصل می شود.

هب ، هجر ، هشت ، هضم ، هط ، هع ، هفتم ، همه ، رهن ، هومن ، هه ، هیوا

هـ

قبل از اشکال **ر** نوشته می شود.

هر ، هزار ، هژار

هـ

به همه حروف می چسبد.

هادی ، اهتمام ، هجران ، هدهد ، هرم ، هستی ، هص ، هط ، هع ، هق هق ، هلکتار ، هلو ، هند ، هور ، هه ، هیمه

هـا

قبل ازحروف **الف ، د ، ک ، ل** می آید.

هابیل ، اهدا ، هکر ، هله

ه دروسط کلمه یااتصال به سه شکل نوشته می شود.

ه **هفتی** : به همه حروف متصل می شود.

بها ، تهمت ، جهد ، سهراب ، صها ، طهران ، عها ، قهرمان ، گهر ، لهراسب ، مهر ، نهنگ ، یهو ، ههما ،فیها

ه **دو چشم** : به همه ی حروف می چسبد.

بها ، تهمت ، جهد ، سهراب ، صها ، طهران ، عها ، قهرمان ،گهر ،لهراسب ، مهر نهنگ ، یهو ، ههما ،فیها

ه **قلبی** : بیشترقبل ازکشیدههانوشته می شودامادربقیه حالات هم متداول است.

بهـا ،تهمت ، جهـد ، سهـراب ، صهـا ، عهـا ،نهنگ ، یهو ، ههـا ،فیهـا ،لهراسب ،مهـر

ه **آخر** : شبیه کلاه الف است وغیراز **الف ، د ، ر ، و** به انتهای کلمه یااتصال می چسبد.

ماه ، هبه ، طبجه ، دنده ،زیره ، پادشه ، صه ، ط ، زاغه ، زرافه ، مکه ، الله ، چله ، دفینه ، جاده ، چچمه ، کلمه ، همسایه ،

تمرین :

اهورا ، هدیه ، هوشنگ ، هستی ، همیشه ،هفتاد ، هجران ،هراس ،همدم ،

هیچ، فرهاد، ملو، همراه، تهران، بهرام، شهید، هادی، فهیم، لهراسب، بهارستان، جهاد، یگانه، شاهنامه، کلهر، طرفه، نامه، قشنه، هبوط، همهمه، واهی، هلاهل، هلهله، طهران، مهر، قهرمان، گهر،

شب هجران

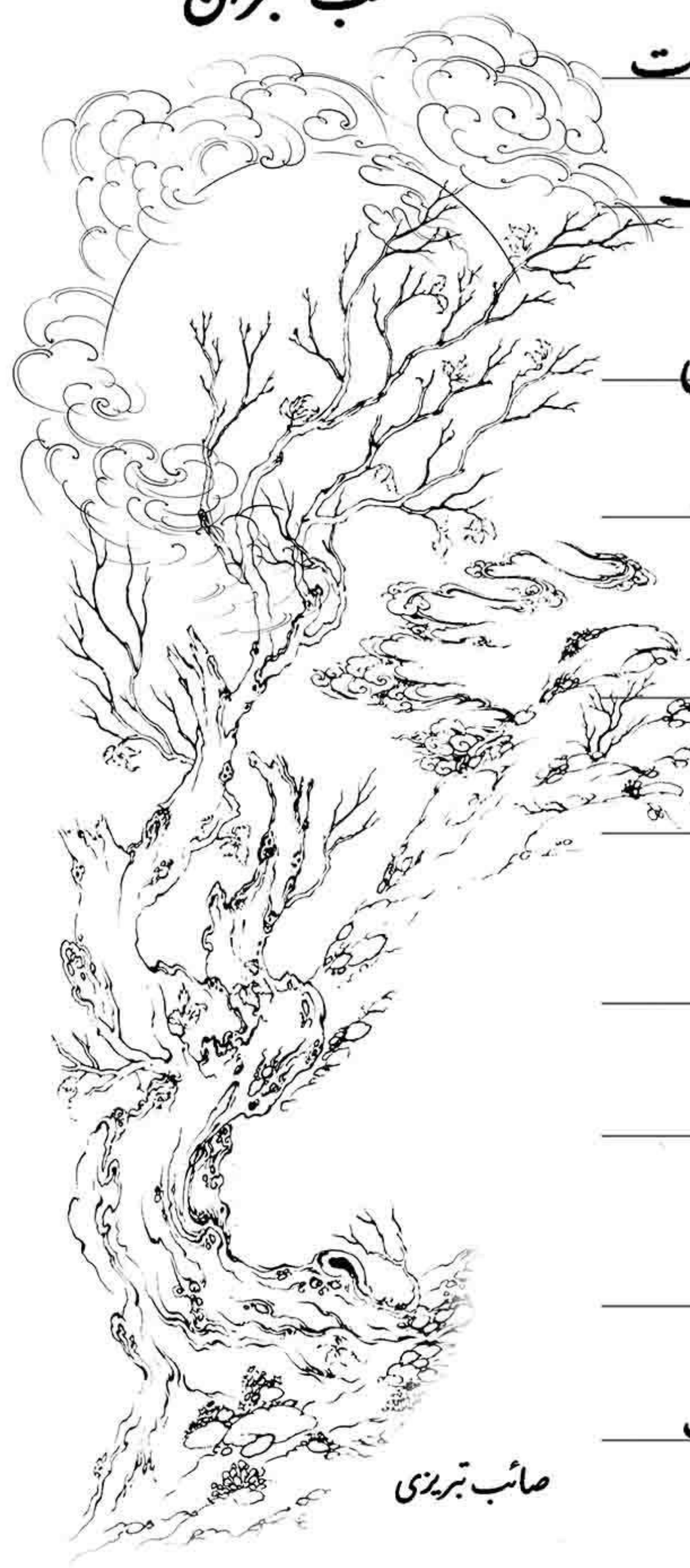

شب هجران دلم ازنالهٔ حسرت شاداست
چه توان کرد که فریادرسم فریاداست

سهل کاریست به فتراک سرما بستن
صیدرازنده کرفتن هنر صیاداست

هرمتاعی که بود قیمت وقدری دارد
آنچه باخاک برابرشده استعداداست

لوح تعلیم زآئینه به پیشش مگذار
طوطی خط تودرمشق سخن استاداست

ازسواد ورق لاله چنین شد روشن
که سیه بختی وخونین جگری همزاداست

صائب تبریزی

قواعدســطرنویسی :

آخرین حرف یاکلمه هرجمله ، سطریامصرع بالاترازخط زمینه نوشته می شود.

رسید مژده که ایام غـــم نخواهدماند

زندگی حس غریبیست که یک مرغ مهاجردارد

سلامت رانمی خواهند پاسخ گفت که سرهادرگریبان است

وجودکشیده درسطرباعث زیباترشدن آن می شود.

ای تیرغمت رادل عشاق نشانه

ای تیرغمت رادل عشاق نشانه

ای تیرغمت رادل عشاق نشانه

کشیدن اولین حرف سطرصحیح نیست.

سکوت سرشارازناگفته هاست

سکوت سرشارازناگفته هاست

بهترین جابرای کشیده درسطرومصرع :

④ ② ① ③ ⑤

سالهادل طلب جـام جم از ما میکرد

○○●○○

سالهادل طلب جام جـم از ما میکرد

○●○○○

سالهادل طلب جام جم از ما میکرد

○○○●○

سالهادل طلب جام جم از ما میکرد

●○○○○

سالهادل طلب جام جم از ما میکرد

○○○○●

درجملات یامصرع های بلند دویاچندکشیده می تواند به زیبایی نگارش بیفزاید.

به مژگان سیه کردی هزاران رخنه در دینم

عشق اسطرلاب اسرار خداست

ای کاروان آهسته ران کارام جانم میرود

الهی اگر کاسنی تلخ است از بوستان است واگر عبدالله گناهکار از دوستان

برای زیباترشدن سطرمی توان بعضی ازحروف رادر روی حروف دیگرنوشت. این کارنبایدبه روان خوانی نوشته لطمه بزند.

هنر جادوی انسان در مقابل معجزه ی طبیعت است.

کودکان فرشتگان کوچکی هستند که خداوند آنها را برای شادی زمین آفریده است.

شد آن جان جهان دامن کشان چون از چمن بیرون یقین دان جان مرغان چمن رفتی ز تن بیرون.

هزار سلطنت دلبری بدان نرسد

که خویشتن به هنر در دلی بگنجانی

سخن بزرگان :

از خوشبختی ها اخلاق نیکوست.	پیامبر اکرم
هر چیز محتاج عقل است و عقل محتاج ادب.	حضرت علی
مثل خورشید باش که اگر خواستی بر کسی هم نتابی نتوانی.	زرتشت
هر که نیک نهاد و پاک منش و کوشاست به هر آنچه سزاوار است می رسد	بزرگمهر حکیم
اگر می خواهی هستی را بشناسی خود را بشناس	سقراط
خردمند آنچه را می داند نمی گوید و آنچه را بگوید می داند	ارسطو
تواضع نردبان بلندیست.	شکسپیر
امید نان روزانه ی آدمیست.	تاگور
نیرومند ترین مردم کسی است که خشمش را نگه دارد	افلاطون
یا چنان نمای که هستی یا چنان باش که می نمایی.	بایزید بسطامی
انسان تنها مخلوقی است که نمی خواهد همان باشد که هست.	آلبر کامو
اگر سخن چون نقره است خاموشی چون زر پر بهاست.	لقمان حکیم
سعادت بجز خدمت خلق نیست.	سعدی

بِسمِ اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِیم

اللهُ لٰا الهَ الّا هُوَ الحَیَ القیُّوم لٰا تاخُذه سِنه ولٰا نوَم لَهُ
مٰا فی السَّمٰواتِ و مٰا فی الاَرض مَن ذَالَّذی یشَفعُ
عِندَهُ اِلّٰا بِاذنِهِ یعَلَمُ مٰا بَین اَیدیهِم وَ ما خَلفَهُم
وَلا یحُیطونَ بِشَیءٍ مِن عِلمِهِ الّٰا بما شٰاءِ وسِعَ کُرسّیه
السَّمٰواتِ والاَرض وَلٰا یُوده حِفظَهُمٰا وَهوَ العَلیُ العَظیم

خداوند کسی است که جزاو خدایی نیست ؛ زنده ی پاینده است
نه غنودن اورا فراگیرد نه خواب ؛ آنچه درآسمان ها وزمین است
ازاوست کیست که درنزداو جزبه اذن او به شفاعت برخیزد گذشته
وآینده ی ایشان رامی داند وچیزی به علم اواحاطه وآگاهی نیابند
مگرآنچه خود بخواهد ؛کرسی اوآسمان هاوزمین رافراگرفته است ونگهداری
آنهابرای او دشوار نیست واوبزرگوار وبزرگ است .

بااستعانت از آثار بزرگانی چون :

- حبیب الله فضائلی
- غلام حسین امیرخانی
- سیدمهدی محمودی
- محمود فرشچیان
- مرتضی کاتوزیان
- سهراب سپهری
- یدالله کابلی
- عظیم هادی پور
- علی شریعتی
- اختیارالدین منشی
- مجدالدین
- حمید عجمی

ظریف تبریزیان

jim warren

نمونه تدریس وارزشیابی خط ریزتحریری

اتصالات	میزان تکلیف	گروهبندی	
کل گروه ها ۱۰ خط(ثابت)	تمرین		
تکلیف منزل	۱۵	خیلی ضعیف	-C
شعر پایانی هر درس یک بار	۱۰	ضعیف	C
	۷	نیمه متوسط	C/5
	۵	متوسط	B
	۲	نیمه خوب	B/5
	۱	خوب	A

اتصالات حرف ب : با ، بت ، بج ، بد ، بر ، بس ، بص ، بط ، بع ، بف ، بق ، بک ، بل ، بم ، بن ، بو ، به ، بی

تمرین:

بابا، آب، برادر، باربد، برنا، بزرگ، پارسا، پروانه، بحر، پونه، بیگانه

تیرداد، صبر، بد، پند، بیند، بیننده، حیرت، بهار، بامداد، بابک، پوریا

بیژن، بم، بوشهر، پریچهر، پروین، پگاه، پیروز، تیر، تیز، بر، نجات

کیسقباد، بهنام، بنیاد، برنا، بزرگمهر، بهرنگ، بهمن، تندر،

۱ - باگرفتن یک نمونه خط گروه خطی دانش آموز را معین می کنیم.

۲ - اتصالات برای همه ی دانش آموزان ثابت است. ده مرتبه

۳ - میزان تکلیف دانش آموز با توجه به گروهش معین می شود. مثلا گروه C ده باراز هرکلمه

۴ - تکلیف منزل دانش آموزان یک مرتبه از شعر پایانی می باشد.

۵ - ارزشیابی ماهانه برای ارتقا گروه دانش آموزان الزامیست.

۶ - از اشعار پایانی می توان برای تدریس موسیقی (گروه خوانی) استفاده کرد.